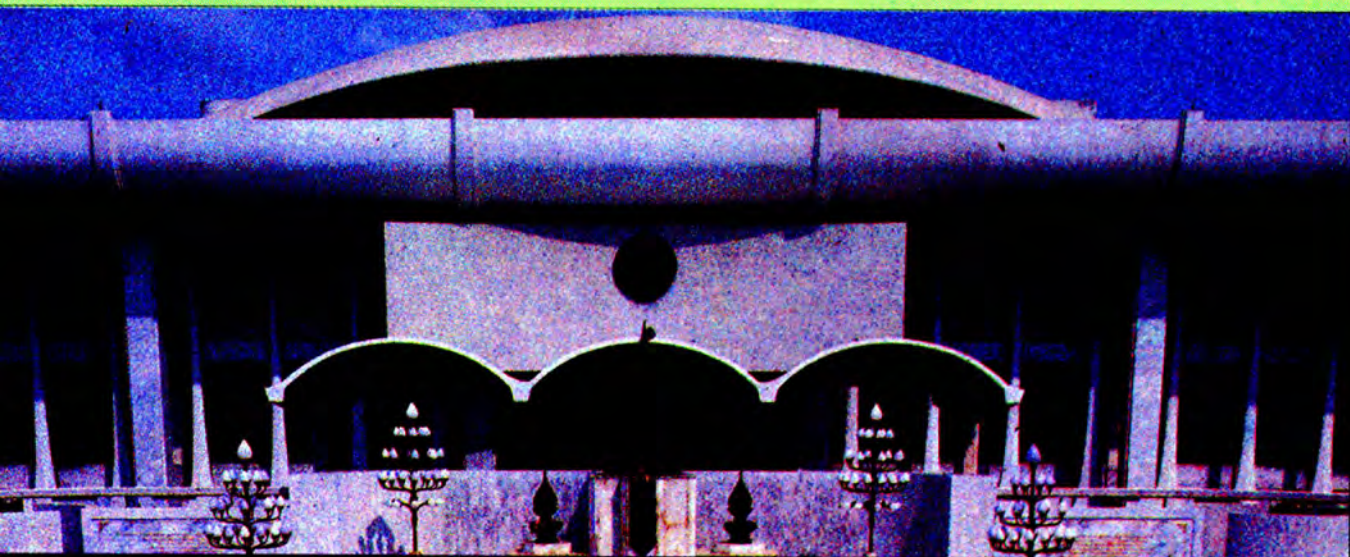
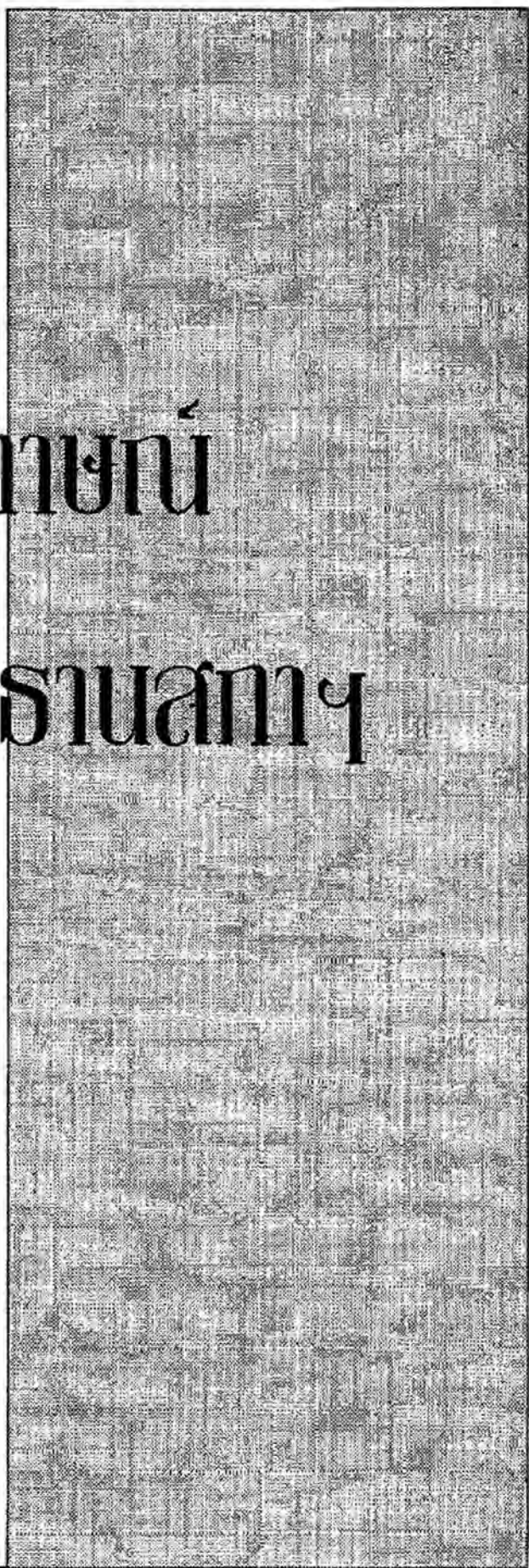

สัมภาษณ์ อดีตประธานสภาฯ

สัมภาษณ์
อดีตประธานสภาฯ

สารบัญ

- คำสัมภาษณ์	ของ	นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์	2
- คำสัมภาษณ์	ของ	พลอากาศเอก กมล เตชะตุงคะ	8
- คำสัมภาษณ์	ของ	นายชวน หลีกภัย	18
- คำสัมภาษณ์	ของ	ศาสตราจารย์มารุต บุณนาค	45

คำสัมภาษณ์

ของ

นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์

ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อรัฐสภาปัจจุบัน

รู้สึกว่าคุณถามกว้างนะครับ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มันก็วิวัฒนาการพัฒนาตามลำดับเรื่อย ๆ ไป ระบบรัฐสภาไทย ๖๐ ปีมานี้ก็เช่นเดียวกัน มีทั้งในแง่ดีและในแง่ไม่ดี แต่สรุปรวมแล้วโดยทั่ว ๆ ไปเจริญขึ้นตามลำดับทีนี้จะเอาแง่ไหน

**" องค์กรให้ผู้อื่นมากกว่าที่
จะรับจากผู้อื่น "**

ความแตกต่างของรัฐสภาตามความเห็นของท่านว่าสมัยที่ท่านเป็นกับสมัยนี้ต่างกันหรือไม่

ถ้าอย่างนั้น ผมนึกอะไรได้ผมก็พูดเรื่อยไปก็แล้วกัน คือว่าอย่างที่พูดโดยทั่ว ๆ ไป ก็นับว่าพัฒนาดีขึ้น เปิดกว้างมากขึ้น เช่น เปิดโอกาสให้สื่อมวลชน ซึ่งรวมถึงหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่วิทยุ ตั้งแต่ทีวี ก็ออกอากาศกันทุกครั้ง ในแง่นี้ก็ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้รับฟังเหตุการณ์ของบ้านเมืองก็นับว่าดี แต่ว่าในแง่นี้สมัยผมกับสมัยเดี๋ยวนี้อาจมีอยู่ข้อหนึ่งที่ต่างกันคือว่า

รัฐธรรมนูญไม่คุ้มครอง ถ้าไปละเมิดใครเข้า ไปว่าใครเข้า เขาก็จะฟ้องร้องเอาได้ก็ดีเหมือนกันที่จะทำให้สมาชิกอภิปรายเกิดความระมัดระวังมากขึ้น และสมาชิกโดยทั่วไปคุณสมบัติก็สูงขึ้น สภา ก็มีระบบระเบียบรัดกุมดีขึ้น ทางสภานั้นจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับตัวเลขชาติการสภาฯ เพราะเป็นผู้บัญชาการ เป็นผู้ควบคุมดูแลสูงสุดของสภา เลขชาติการเท่าที่ผมผ่านมาก็มีคุณประเสริฐ มีคุณประสิทธิ์ ไหล่มาจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ด็อกเตอร์ไพศิษฐ์ ความจริงเป็นเพื่อน เป็นฝูงกันทั้งนั้นเลย โดยเฉพาะเลขาปัจจุบันก็เคยร่วมงานกันมา ท่านก็เป็นผู้เข้มแข็ง สติปัญญามาก ก็เป็นห่วงอยู่ข้อเดียวที่เขาพูด ๆ กัน อยู่เดี๋ยวนี้ว่า ปัญหาเรื่องใหญ่ของสภาเวลานี้ก็คือห้องน้ำสกปรกที่จริงอย่างไรผมก็ไม่ทราบ ผมก็ไม่ได้ไปเลย ความจริงจะเรียกว่าห่างไกลเลยก็ได้ จากวงการเมือง พูดโดยทั่วไปตั้งแต่หม่อมคึกฤทธิ์ยุบสภาแล้วก็มีการเลือกตั้งใหม่ในปีนั้น ๒๕๑๙ เป็นครั้งสุดท้ายที่ผมสมัครผู้แทนแล้วก็มีการปฏิรูปอีกทีในปีนั้น ผมก็เลิกจนกระทั่งบัดนี้ แต่นิสัยก็ยังไม่ทิ้ง ยังอยากรู้เรื่องราวคอยติดตามอยู่เรื่อย และเพื่อนฝูงพรรคพวกเก่า ๆ ก็ยังมี เคยพบปะหารือ พูดคุยกัน หนังสือพิมพ์ ผมก็อ่านทุกวันทีวีผมก็ดูทุกคืน ถึงแม้จะห่างก็ยังพอรู้อะไรบ้าง

□ อยากรบกับสภานิติบัญญัติ รามมีถกถามด้านการเมือง

ก็ที่เราจะพูดกันต่อไป คือเรื่องอะไรรู้ใหม่ คือเรื่องชื่อเสียงชายสิทธิ์ ปี ๒๕๑๙ ผมสมัครผู้แทน ๗ ครั้งนะครับ ตอนแรก ๒ ครั้งล้มเหลวไม่ได้ ครั้งที่ ๓ จนกระทั่งสุดท้ายอีก ๕ ครั้ง ผมได้มาติดต่อกันเลย และก็ไม่เคยประสบเหตุการณ์เหมือนปี ๒๕๑๙ คือชื่อเสียงเริ่มมาแล้ว ผมก็บอกอะไรกันนี้ ถือเก้าอี้ผู้แทนนี้เป็นสินค้าที่จะซื้อขายกันไปแล้วหรืออย่างนั้นจะมีประโยชน์อะไรเล่า ใครมีเงินมากก็ซื้อเอาไปกัน ประมูลซื้อเอาไปเสีย ผมก็บอก เอ้ อย่างนี้ถึงแม้ได้ผู้แทนมาก็ไม่ภาคภูมิใจ รู้สึกเกียรติไม่มีเลย เลยเลิก ล้างมือ ไม่ใช่อย่าง

ธรรมดา อ่างทองค่านี้อย่างนี้จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ แต่ว่าก็ไม่ได้ละทิ้งเลย อย่างที่ผมพูดยังคงยึดติดตามข่าวสารอยู่เรื่อย

□ ท่านคิดว่าการปฏิรูปการเมืองนี้ช่วยแก้ไขได้ใช่ไหมคะ

เรื่องข้อสิทธิข้ายเสียงนั้น เราควรพูดถึงเรื่องปฏิรูปการเมือง การปฏิรูปการเมืองเป็นเรื่องใหญ่ ที่จริงมันจะต้องปฏิรูปกันหลาย ๆ แง่เลยทีเดียว ที่นี้จะเอาอะไรก่อนจะเอาอะไรหลัง เอาง่าย ๆ แต่เรื่องใหญ่ที่สุดเลยคือเรื่องข้อเสียงข้ายสิทธิแก้ได้อย่างไร ผมก็คิดไม่ตกเหมือนกัน จะแก้อย่างไร เหตุผลมันยืดยาวเหลือเกิน และท้องที่แต่ละแห่งมันก็ไม่เหมือนกัน บางแห่งก็ซื้อได้ บางแห่งก็ซื้อไม่ได้ บางแห่งก็ซื้อถูก บางแห่งก็ขายแพง เรื่องใหญ่มากทีเดียว อันนี้เป็นต้นตอของเหตุวิปริตต่าง ๆ มากมายก่ายกอง แค่นี้ก่อนเถอะ เอาปฏิรูปแก้กันอย่างไร คณะกรรมการกลาง ผมก็ว่าเท่านั้นละ ผมหนักใจที่สุดข้อนี้ เพราะว่าจุดปมด้อยของจุดนี้ มันแผ่ขยายความเลวร้ายต่างๆ ไปเยอะแยะก่ายกอง ทุกวันนี้ที่วัน ๆ วาย ๆ กัน รวมทั้งพรรคไทยกลุ่มไทย พรรคไทยมีมุ้งก็หลัง รวมทั้งจะแย่งตำแหน่ง แย่งเก้าอี้อะไรกันมากจากจุดนี้ทั้งนั้นเลยทีเดียว ถ้าแก้อันนี้ตกมันก็แก้ได้ตกหลายประการ อันนี้ผมก็ไม่รู้เหมือนกัน เดียวนี้ประชาชนทั่วไปรู้หรือเปล่าไม่รู้ ได้ยินพูดทุกวัน ปฏิรูปการเมือง ๆ และยังไม่รู้จะปฏิรูปอะไรกัน คนยังไม่รู้เลย รู้เท่านั้นพูดไปก็เรื่องยาว

□ ท่านคิดว่าการปฏิรูปการเมืองนี้มองดูว่าจะทำสำเร็จลุล่วงเป้าหมายหรือไม่ ในความคิดเห็นของท่าน

ระยะนี้เอาแค่นี้ จะช้าหรือเร็วแค่ไหนทำนายไม่ถูกหรอก

ท่านจะให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องของการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง ก็อย่างที่พูด จะแก้อย่างไร

วิธีการเสนอแนะ

วิธีการก็อย่างว่า อยู่ที่ชั้นเชิงเล่ห์เหลี่ยมของตัวผู้สมัครของหัวคะแนน มันไม่ได้เป็นตำรา บอกว่ามึงจะไปสมัครผู้แทน มึงต้องทำอย่างนี้นะ ตรงนี้ ต้องใช้เท่านั้นสตางค์ ตรงนั้นต้องใช้กี่บาท อะไรต่ออะไรมันไม่มีตำรา มันอยู่ที่ชั้นเชิงเล่ห์เหลี่ยม กลยุทธ์ของแต่ละบุคคล แต่ละท้องถิ่น รวมความแล้วก็อย่างว่าละ คนรู้จักไม่รู้จัก ทำคุณประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นบ้างหรือไม่ รู้เท่านี้ พกเงินไปก็แล้วกันรับรองได้แน่ รู้แค่นี้เท่านั้น

แล้วมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่า รัฐธรรมนูญที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ เปิดโอกาสให้มีการซื้อสิทธิขายเสียงค่อนข้างจะรุนแรง

มันไม่ใช่อยู่ที่ตัวรัฐธรรมนูญ มันไม่ใช่อยู่ที่กฎหมาย ผมพูดสั้น ๆ เท่าที่นึกได้เดี๋ยวนี้ จะให้ผมตอบ การศึกษา เศรษฐกิจ ต้องทำอะไรให้คนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตัวเอง ทำอย่างไรให้คนรู้จักว่า สิทธิของเรามีมีไหน มีอย่างกว้างใหญ่ไพศาล เหนือกว่าเงิน ๒๐๐ บาท ๓๐๐ บาท หรือ ๕๐๐ บาท ทำอย่างไรให้เขารู้จัก และถ้าไม่ให้เขาหมดหวังหมดใจในเรื่องท้องไส้ คือ เรื่องเศรษฐกิจ เอากันสั้น ๆ แค่นี้เอง

ในสมัยที่ท่านเป็นประธานรัฐสภาในอดีตนั้น มีการถ่ายทอดทางสถานีวิทยุ และทางโทรทัศน์เวลาประชุมสภาหรือไม่ และสภาพของในอดีตและในปัจจุบันนี้ แตกต่างกันอย่างไรร

ดูเหมือนทีวีจะไม่มีสมัย ๒๐ ปีก่อนโน้นมีเหมือนกัน คือ หม่อม

คือฤทธิ์ก็เป็นนักประชาธิปไตยคนหนึ่งท่านก็เปิดกว้างเพราะว่าเราเป็นประธาน เราไปสั่งงานหน่วยราชการเขาไม่ได้ เช่น ถ่ายทอดหรืออะไรนี้ ต้องผ่านกรม ประชาสัมพันธ์ ก็ต้องอาศัยนายกฯ นายกฯบอกเอาเต็มที่เลย ก็ว่ากันไป เพราะฉะนั้นจะว่าดีจะว่าไม่ดี จะยุคไหนดีกว่ายุคไหนไม่ดีกว่ามัน ก็พูดยาก มันก็แล้วแต่ หมายความว่าพูดแล้วมันก็เรื่องกว้างเหลือเกินก็แล้ว แต่อยู่ที่ กฎหมาย พรรคการเมือง อยู่ที่รัฐธรรมนูญ อยู่ที่บุคลิกของแต่ละผู้แทนและ อยู่ที่ผู้ควบคุมการอภิปรายมันหลายแง่หลายประเด็นเหลือเกิน จะไปพูดว่า ยุคไหนดีกว่ายุคนั้น ๆ มันก็จะง่ายเกินไป มันขึ้นอยู่กับประเด็นหลาย ๆ ประเด็น

□ ถ้ามองในแง่การพัฒนาของรัฐสภาเราที่ระบอบประชาธิปไตยในอดีตกับ ปัจจุบัน ท่านคิดว่ามีมากน้อยแค่ไหน

คืออย่างนี้ เมื่อก่อนผมพูดบอกว่าเลขาธิการเป็นผู้ควบคุมดูแลสภาสูงสุด ก็จริง แต่ว่ามันเป็นสภาผู้แทนราษฎร เป็นสถาบันนิติบัญญัติ มันไม่เหมือนกับกรม กอง กระทรวง สำหรับ กรม กอง กระทรวง อธิบดี ปลัดกระทรวง เขามีอำนาจบังคับบัญชา เขาเด็ดขาด เขาแน่นนอนกว่า แต่ที่สภานั้น เลขาธิการอย่างมาก็ได้แต่ควบคุมดูแลพนักงานของตน ส่วนที่จะไปดูแลควบคุมผู้แทนนั้นไหวหรือ เขาก็ต้องเกรงใจ นี่เป็นผู้มีอธิปไตยอยู่ในกำมือ เป็นผู้แทนราษฎรของปวงชนชาวไทย เขาก็ต้องเกรงใจ ก็ไม่อาจเอื้อมที่จะไปทำอะไรหรือไปว่ากล่าวผู้แทนราษฎรได้นอกจากการทำงานบริหารปกติ และยุคนี้เท่าที่ผมทราบรู้สึกว่าการบริหารภายในแยกกันแล้วใช้ใหม่ วุฒิกี่วุฒิสภาผู้แทนก็สภาผู้แทน สมัยผมผมใหญ่คนเดียว สมัยผมเป็นรัฐธรรมนูญที่ เขาว่าเกือบเต็มใบเลย ที่เขาเรียกร้องกันว่านายกฯต้องมาจากเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญฉบับผมนั้นเป็นฉบับแรก เพราะฉะนั้นถึงต้องเอาหม่อมเสนีย์

หม่อมคึกฤทธิมาเป็นนายกฯ และประธานรัฐสภา ก็เคียงกันนั่นแหละ จะต้องประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่ใช่ประธานวุฒิสภา ผมเป็นคนแรกเป็นประธานรัฐสภา สมัยผมเขาร่างรัฐธรรมนูญมาก่อนข้างเต็มใบเลย แต่แล้วอายุก็สั้น ก็อย่างนี้ไม่รู้จะพูดอย่างไร

□ ในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งมีเหตุการณ์อะไรที่ท่านประทับใจมาก

ก็อย่างที่ว่า รู้สึกว่าอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติกว้างขวางเด็ดขาดมาก จะเป็นเรื่องบุคคลิกของตัวเองหรือจะเป็นอะไรผมก็ดูไม่ออกมีเรื่องอะไรที่รื้อร้อนมีเรื่องอะไรเสนอที่รื้อร้อนมาผมรีบบรรจุระเบียบวาระเลยไม่ต้องเกรงใจรัฐบาล แม้กระทั่งจะไปอภิปรายในสภาอย่างไรก็ตาม หรือแม้กระทั่งกฎหมายอะไรก็ตามรื้อร้อนมา ผมจำได้ กฎหมายไปรษณีย์ กรมไปรษณีย์แต่ก่อนนี้เป็นราชการร้อยเปอร์เซ็นต์ สมัยผมออกกฎหมายให้เป็นรัฐวิสาหกิจพวกเจ้าหน้าที่พนักงานของกรมไปรษณีย์ ผมบรรจุเข้าระเบียบวาระเลย ๒ วันผ่านหมดเลย เป็นรัฐวิสาหกิจเลย ก็รู้สึกว่ามีเหตุการณ์ที่นับว่าน่าชื่นใจพอสมควร

□ ท้ายสุดนี้อยากจะให้ท่านฝากอะไรก็ได้ให้กับคนรุ่นหลัง ๆ ที่เข้าสู่ระบบประชาธิปไตย

สุดท้ายว่าคติพจน์ ผมก็เลยบอกเขาอย่างนี้ก็แล้วกัน จงรู้จักให้ผู้อื่นมากกว่าที่จะรับจากผู้อื่น เป็นคติพจน์ฝากไปด้วย

คำสัมภาษณ์

ของ

พลอากาศเอก กมล เคษะตุงคะ

● **สวัสดิ์ค๊ะ** อยากจะให้ท่านเล่าเหตุการณ์ที่ท่านได้เข้ามาดำรงตำแหน่ง ดูเหมือนว่าจะเป็นระยะสั้น ๆ เท่านั้นเอง ดำรงตำแหน่งเสมือนกับประธาน รัฐสภาไซไหมคะ
ใช่ครับ

● **เป็นอย่างไรบ้างคะ**

รัฐสภาสมัยนั้นก็เป็นรัฐสภาแบบประชาธิปไตยอย่างที่เรากระทำกันอยู่นี้ แต่ว่าช่วงที่ผมเป็น ๓ - ๔ เดือนนั้นเป็นสภาเล็ก ๆ เพราะว่าเรามี รัฐมนตรีประชุมอยู่เพียงไม่กี่ท่าน ก็มีท่านนายกฯ ธานินทร์ กรัยวิเชียร แล้วก็ มีคณะรัฐมนตรี แล้วเวลาประชุมก็ปรึกษาในข้อราชการของการเมือง ธรรมดาอย่างที่เราประชุม แต่เป็นสภาเล็ก ๆ แล้วผมเป็นอยู่ช่วงระยะ ๓ - ๔ เดือนเท่านั้นเอง พอหลังจากที่เราได้มีการตกลง แล้วได้เลือกสมาชิก รัฐสภาขึ้นมา ผมก็ออกจากที่นั่น และผมก็เสนอแนะต่อที่ประชุมว่าขอให้ มี ประธานถาวรซึ่งที่แรกท่าน พลเอก สังัด ชลออยู่ ซึ่งเป็นประธานก็ใคร่จะ

เป็น แต่เนื่องจากท่านเป็นโรคหัวใจ พวกเราก็เลยเลือกคุณหะริน หงสกุล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในขณะนั้น ก็ตกลงกันให้ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ได้เป็นประธานรัฐสภา ซึ่งได้กระทำหน้าที่ตลอดมา แล้วเป็นผลดีแก่สภาเป็นอย่างยิ่ง ท่านมีความรู้และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ก็ได้ปกครองเรื่อยมา จนกระทั่ง ๑ ปีให้หลัง พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ท่านก็ทำการปฏิรูป ซึ่งขณะนั้นผมก็อยู่ต่างประเทศ ก็ถูกเรียกกลับมาเป็นที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง ร่วมกับคุณสังัดซึ่งเป็นประธานอยู่ในตอนนั้น ก็เป็นเรื่องที่ผมเป็นประธานรัฐสภาระยะสั้น ๆ

● ช่วงนั้น ตำแหน่งที่เรียกเต็ม ๆ ว่า
ประธานรัฐสภา

● แล้วในยุคนั้นที่ท่านทำงานอยู่ตรงนี้ กับในปัจจุบันที่ท่านเองมีข้อแตกต่างกันอย่างไรบ้างที่พอจะหยิบยกขึ้นมา

ก็ไม่แตกต่าง แต่ว่าอย่างที่ผมเล่าแล้วว่า สภาเล็ก ๆ ความยุ่งยากต่าง ๆ ในคณะรัฐมนตรีต่าง ๆ ก็ไม่มีความคิดเห็นต่าง ๆ เราก็สอดคล้องต้องกันดี ช่วงระยะเวลาสั้นด้วยที่ผมเป็น เราไม่มีอะไรที่จะพูดตรงข้าม โดยมากเป็นไปในทำนองที่เรียกว่าคล้อยตามกันไปเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้มีการถกเถียงอะไรกันมาก

● แล้วจำนวนสมาชิกในตอนนั้นแม้มากไหมคะ

ตอนเลือกมาแล้วหรือครับ อันนี้ต้องไปค้นคว้าอีกครั้งหนึ่ง มันเป็นจำนวนน้อยครับ

◎ ถามความคิดเห็น ท่านคิดว่าสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันนี้มีการพัฒนาขึ้นกว่าเดิมมากน้อยขนาดไหน

อันนี้ก็พูดยาก ถ้าดูตามสถิติของส.ส. ที่เราเรียกกัน ในปัจจุบันก็มีสถิติความรู้สูง แต่ในการปฏิบัติตนนั้นคงจะทราบตามความคิดเห็นของส่วนมากก็มาจากหนังสือพิมพ์ที่ท่านผู้ใดเป็นอย่างไรบ้าง อันนี้ผมไม่สามารถที่จะพูดได้ ผมก็ไม่ทราบข้อเท็จจริงพูดไปก็เป็นการดูถูกดูหมิ่นแล้วก็มีการฟ้องร้องกัน อันนี้ก็ต้องดูจากหน้าหนังสือพิมพ์

◎ แล้วการที่ได้มีการถ่ายทอดเวลาประชุมสภา ถ่ายทอดที่วีทีดี วิทยุทีดี ท่านมีความเห็นอย่างไรกับการถ่ายทอดที่มีขึ้น

ผมว่าความคิดในการถ่ายทอดเป็นความคิดที่ดี แต่ว่าการถ่ายทอดในขณะนี้ก็มีเฉพาะ ส.ส. เท่านั้นเอง ก็มีการพูดกันอยู่มากกว่า ควรจะให้วุฒิสมาชิกได้มีการออกอากาศ หรือมีการถ่ายทอดบ้าง เพื่อประชาชนจะได้ทราบว่า วุฒิสภาได้ทำอะไรกัน ไม่ใช่เป็นสมาชิกตรายาง ซึ่งหมายความว่าเราสกรีนกฎหมาย แล้วก็เป็ตรายางออกมาอย่างเดียว แล้วก็มึเพียงแต่ข้อสังเกตต่าง ๆ ราษฎรทั่วไปท่านไม่ทราบหรือกว่า ทางวุฒิสมาชิกได้ปฏิบัติการอย่างไรบ้าง เพราะมีเสียงฝ่าย ส.ส. ฝ่ายเดียวซึ่งได้ออกอากาศ แล้วคุณก็จะเห็นว่าต่างคนต่างแย่งกันพูด แสดงความคิดเห็นของตัว ในการออกเสียงสนับสนุนจังหวัดของตัวซึ่งได้รับเลือกมา อันนี้ผมอยากจะเน้นหนักว่า ควรจะพิจารณาถึงในด้านวุฒิสภาด้วย ว่าควรมีถ่ายทอดเผยแพร่ออกอากาศอย่างที่ทำกับท่าน ส.ส.

◎ ในปัจจุบันนี้มองดูแล้วจะเห็นได้ว่า มีนักธุรกิจมากขึ้นที่เข้ามาทำงาน

ทางการเมือง ท่านมองดูแล้วท่านคิดว่าอย่างไรตรงจุดนี้

ผมว่านักธุรกิจที่เข้ามาเนี่ย ผมก็คิดว่าบางท่านก็ดี เราจะเห็นว่านักธุรกิจบางคนก็เป็นผู้ที่รักชาติบ้านเมือง อยากจะรับใช้ชาติบ้านเมือง แล้วก็สมัครมา ก็เพื่อจะเป็นปากเป็นเสียงให้แก่ประชาชน ส่วนพวกที่ไม่ดีก็มีอยู่บ้างที่ท่านเห็น จะว่านักธุรกิจเข้ามาเพื่อกอบโกยนั้น ผมคิดว่าก็คงไม่เป็นความจริงนัก บางคนท่านก็ดี ท่านอยากจะเห็นประเทศชาติดี แต่บางคนก็เข้ามาแล้วปฏิบัติตนเพื่อจะกอบโกยภาษีรายได้ เงินได้ของประชาชน อันนี้ก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งอันนี้ก็ต้องมองเอง ผมไม่สามารถจะพูดอะไรได้

◎ แล้วท่านคิดว่าน่าจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไรกับการที่จะสกัดกั้นคนที่มีอาชีพแล้วก็เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์โดยใช้ตำแหน่งทางการเมืองมาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ท่านคิดว่าน่าจะมีวิธีการไหนที่ออกมาป้องกัน

อันนี้ผมคิดว่าคงจะไม่มีทางเพราะเมื่อเขาเข้ามา เขาบอกว่าต้องการจะช่วยชาติด้วยกันทั้งสิ้น พฤติการณ์ที่เขาออกมาตอนหลังเป็นอย่างนั้นเราก็ต้องดู พรรคเองก็ต้องฟังเสียงว่าคนไหนที่มากอบโกยข้อบังคับของพรรคเขามีอยู่แล้ว

◎ หมายความว่าพรรคจะต้องเลือกสรรบุคคล
ผมคิดว่าอย่างนั้น เป็นประการที่ถูกต้องมากกว่า

◎ ตอนช่วงยุคสมัยของท่าน มีพรรคการเมืองมากไหมคะ
ผมว่าก็คงจะน้อยกว่าที่มีในปัจจุบัน

◎ ท่านคิดว่าการมีพรรคการเมืองมาก กับน้อยพรรค แบบไหนที่จะดีกว่า ในความคิดเห็นของท่าน

ผมคิดว่าถ้าน้อยก็ดี เพราะต่างประเทศ เราจะเห็นว่าอย่างอังกฤษก็มี ๒ พรรคใหญ่ ๆ พวกคอนเซอร์เวทิฟ คืออนุรักษนิยม กับคอมมิวนิสต์เท่านั้นเอง นอกนั้นก็เล็ก ๆ น้อย ๆ เพียง ๔ - ๕ พรรค อันนี้ก็เป็นกรเรียกกว่า คู่มกกันง่าย แต่ว่าก็ลำบากครับ เพราะเราประเทศชาติเล็ก ก็มีพรรคเล็กพรรคน้อยที่พยายามที่จะชวนขวายตั้งพรรคขึ้นมาอันนี้ก็เรื่องของการเมือง ซึ่งผมเองเป็นทหารก็ไม่ทราบว่าจะควบคุมกันได้อย่างไรบ้าง

◎ ปัจจุบันนี้มีผู้สนใจและพูดถึงเรื่องของการปฏิรูปการเมืองกันมากที่สุดที่ท่านมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง

การปฏิรูปการเมืองผมคิดว่าเมื่อรัฐบาลให้ปากคำไปก็ปฏิบัติตามนั้นก็เป็นการถูกต้อง แต่ว่าเมื่อเราได้ทำรัฐธรรมนูญออกมาใหม่ ๆ สด ๆ ร้อน ๆ แล้วมาปฏิรูปกันอีกผมก็ยังไม่เห็นว่าเป็นการสมควรส่วนเห็นว่ามันผิดพลาดอย่างไรต่อไปในภายภาคหน้า ในเวลาอันสมควรก็ควรที่จะปฏิรูปแต่เมื่อรัฐบาลได้ให้คำมั่นสัญญา หรือบอกแนวความคิดต่อสภาไว้ว่าจะปฏิรูปท่านก็บอกว่าท่านจะปฏิรูป แต่ในส่วนของตัวเองผมเห็นว่า เราได้ประชุมตั้งคณะกรรมการประชุม แล้วก็ได้รับรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่แล้ว การปฏิรูปกันอย่างรวดเร็วนั้น ผมคิดว่าไม่เป็นการสมควร เพราะเราเพิ่งปฏิบัติกันมาปีหนึ่ง อะไรอย่างนี้ แล้วมันจะมารีบทำกันใหม่ ผมว่าไม่ดี นอกจากจะมาเห็นว่าที่ทำอยู่ปัจจุบันนี้มีข้อบกพร่องอย่างไรบ้างในระยะไกล แล้วก็ทำกันผมก็เห็นด้วย เพราะว่าการเป็นประชาธิปไตยนั้น เราจะเห็นว่ามันไม่ใช่เวลาเร็ว ๆ เป็นเวลา ๑๐๐ ปีถึงจะได้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ

◎ ท่านคิดว่าด้านไหนที่ควรจะปฏิรูปมากที่สุด
 ผมเองคงไม่มีความรู้ในเรื่องนี้

◎ เกี่ยวกับเรื่องการทุ่มเงินซื้อเสียง ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็มียากที่เดียว ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะเห็นได้ว่า จะมีการทุ่มเงินซื้อเสียงกันมากเลยทีเดียว จุดนี้อาจจะทำให้คนที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นคนดี แต่ไม่มีเงินซื้อเสียง ก็ไม่สามารถจะเข้ามารับใช้ประเทศชาติทางการเมืองได้ ท่านคิดว่าการซื้อเสียงน่าจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไรในความคิดเห็น

ความคิดเห็นของผมก็คิดว่า การซื้อเสียงเป็นวิธีการซึ่งผมว่าทุกประเทศจะต้องมี ถึงแม้ว่าเป็นประเทศที่เจริญแล้ว เขาก็หาทางที่เป็นการสนับสนุนพรรคการเมืองไปทางบริษัทมิตซูหรืออะไรต่างๆ แต่ผมก็มีหนังสือผมเพิ่งได้รับมาว่าการรณรงค์ต่อต้านการซื้อเสียงสิทธิซึ่งคุณกระมล ทองธรรมชาติ ก็เป็นประธาน ออกมาเป็นรูปเล่ม ซึ่งผมคิดว่าอันนี้เป็นของที่ดี ผมคิดว่าผมไม่น่าจะตอบอันนี้ เพราะนี่เป็นหลักการ โดยเฉพาะทางด้านวุฒิสมาชิกเราก็เลือกตั้งกรรมการแล้วชุดหนึ่ง ผมจำได้มี ๓๕ นาย ที่ป้องกันการซื้อสิทธิ หรือว่าให้บริสุทธิ์ยุติธรรมที่สุด แต่ผลก็ยังไม่ได้ออกมา แต่นี่เขาออกมาแล้ว ออกมาเร็ว ๆ นี้ เป็นคณะกรรมการ ผมคิดว่าเป็นของรัฐบาล ผมจำได้คุณกระมล ทองธรรมชาติ เป็นประธานอยู่ แล้วก็รายงานออกมาเป็นชั้นเป็นตอน

◎ ในความคิดเห็นของท่านคิดว่าในส่วนนี้ก็จะช่วยได้ไหมคะ

ครับ ก็จะช่วยได้ แต่ว่าจะเอา ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ผมคิดว่าคงลำบาก เพราะแม้แต่ต่างประเทศที่เจริญแล้ว อย่างญี่ปุ่น อเมริกา คุณคงจะทราบ

ว่ามี การซื้อสิทธิซื้อเสียงพวกเขาก็มี แต่ว่าเขาไปอีกรูปหนึ่ง

◎ **อยากให้ท่านเล่าประสบการณ์ทางการเมืองที่ท่านประทับใจ**

ที่ผมประทับใจก็คือ คุณอาจจะเห็นว่าผมเป็นทหารก็อาจจะชอบทางทหาร แต่ที่ผมประทับใจที่สุดก็คือ สมัย จอมพล สฤษดิ์ คุณคงจะจำได้ แต่ว่าผมก็ไม่ทราบคุณจะทันสมัยนั้นหรือเปล่า

◎ **ปีหนคะ**

พ.ศ. ๒๕๐๐ คือในตอนนั้นมันเข้าไปในรูปของเผด็จการแล้ว แต่ว่าเป็นเผด็จการที่ดีมาก คือผมเห็นว่าถ้าเราทำได้คล้ายกับทำนองนั้น จะทำให้ประเทศชาติเราเจริญรุ่งเรืองมาก เพราะสมัยนั้นถ้าจับได้ก็แบบมาเลเซีย จับได้แล้วก็มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าคนนี้ทำให้ประเทศชาติเสียหายในทางชายฝั่งชายเฮโรอิน เป็นผู้วางเพลิง ยิ่งเป้าอย่างเดียว ไม่มีอย่างอื่น คุณก็เห็นประเทศใกล้เคียง อย่างสิงคโปร์ มาเลเซีย เขาแขวนคออย่างเดียว แม้ต่างประเทศการเมืองจะเข้ามาแทรกแซงเขาก็ไม่ยอม เวลานี้ประเทศเราอ่อนแอทางด้านนี้ ประเทศต่าง ๆ ถึงเฮโลเข้ามาขายทางนี้ อย่างชาติต่าง ๆ บางที่เป็นพวกไนจีเรีย เข้ามาใช้ประเทศไทยเป็นทางออก สิ่งนี้ผมประทับใจมาก แต่จะเรียกว่าเผด็จการหรือเปล่าผมก็ไม่ทราบ แต่ท่านก็บอกท่านเป็นประชาธิปไตย ยังไม่ถึงขั้นเผด็จการ แต่ผมก็ประทับใจตอนนั้นมาก ซึ่งทุกท่านถ้าผมถามผู้ใหญ่ ๆ จะทราบว่าการปฏิบัติการอย่างนั้นเป็นปฏิบัติการที่ถูกต้อง คือหมายความว่าเด็ดขาด แม้แต่เรื่องเขี่ยน คุณกันว่าเด็กอเมริกันซึ่งไปพนันสี ถูกเขี่ยน ๑๐ ที คุณจำได้ไหม ที่หนังสือพิมพ์ลงทูตก็จะขอร้อง เขาก็ไม่ยอม ผมว่าเป็นทางที่ถูกต้อง ต่างประเทศก็ทำ

อะไรเขาไม่ได้ อันนี้เป็นสิ่งที่ผมประทับใจมาก

● ช่วงนั้นปัญหาบ้านเมืองก็คงจะไม่ค่อยมี

ไม่ค่อยมีครับ เรียบร้อย กลัว ถ้าค้าเฮโรอีน จับได้ แล้วมีหลักฐานที่แน่ชัด ผมก็คิดว่าคงไม่บาป ถ้าลงโทษอย่างนี้ ถ้าผิดจริง สิ่งสำคัญจับตัวผิดอย่างตำรวจเคยทำ มันก็แย่เหมือนกันนะ

● แต่ในปัจจุบัน ในสายตาของท่าน สังคมมีปัญหาเยอะไหมคะ

มันก็มีอยู่บ้าง อย่างที่คุณจะเห็น ก็มีมาก

● ถ้าเทียบกับสมัยก่อน สมัยนี้เรียกว่ามากขึ้น

มากขึ้นเยอะทีเดียว อันนี้จะบอกว่ากฎหมายชราภาพ ผมว่าก็ลำบาก เพราะคนที่จะ enforce หรือบังคับกฎหมายให้เป็นไปตามนั้นก็คือตำรวจ ถ้าตำรวจดี สามารถที่จะให้ทุกคนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อันนั้นได้ ผมว่าประเทศชาติก็คงจะดี ถ้าหย่อนยานเราก็คงโทษกันว่ากฎหมายหย่อนยาน แต่ความจริงไม่ใช่ ผู้ที่จะใช้กฎหมายให้เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองนั้น ผมว่าพวกนี้หย่อนยานมากกว่า

● ก็มาถึงช่วงสุดท้าย ขอให้ท่านฝากข้อคิดสำหรับนักการเมืองรุ่นใหม่ ๆ รุ่นหลัง ๆ ที่จะเข้ามาทำงานเพื่อประเทศชาติ

ผมก็ไม่มีอะไร ทุกคนถ้ามีจิตใจที่ดี เขาจะหาเสียงหรือไม่หาเสียง จะซื้อเสียงหรือไม่อีกเรื่องหนึ่ง แต่เมื่อเขาเข้ามาแล้ว เขาจะตั้งใจประกอบหน้าที่ของเขาให้เป็นประโยชน์กับประเทศชาติบ้านเมือง พี่น้องมีความ

สุข ผมก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี ผมคิดว่านักการเมืองรุ่นหลัง ๆ ต่อไป ถ้าเขามีมารยาท มีสจริตที่ดี โดยที่เขาบากบั่นทำงานให้ประเทศชาติ ผมคิดว่าคงไม่มีปัญหา ประเทศชาติคงเจริญแน่นอน แต่ผมคิดว่างบประมาณที่กำลังจะออกมา ผมกำลังจะเพิ่งเล็งอยู่เหมือนกันว่าออกมาในรูปแบบไหนอย่างไรบ้าง เพราะว่าเท่าที่ฟังแล้ว ผมก็ตั้งใจที่ว่า งบประมาณที่ให้มา ให้การศึกษาแก่คน งบประมาณการศึกษาได้รับงบประมาณมากที่สุด เมื่อคืนผมก็พูดกันว่าที่ผมไปในงานแต่งงานทำอะไรถึงจะให้เด็ก ประชาชนรุ่นหลังมีความอดทน ขยัน แล้วก็ซื่อสัตย์ อะไรต่าง ๆ พวกนี้ คือมันมีหัวเลี้ยวหัวต่ออยู่ตอนหนึ่ง ซึ่งผมอาจจะพูดเร็วก็ได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการรับภาระตั้งแต่เด็กอนุบาลขึ้นไปเข้าโรงเรียน เป็นกี่ชั้น แบ่งเป็น ๑๕ ชั้น ๙ ชั้น อะไรก็แล้วแต่ ผมก็รู้สึกว่าเป็นผลดีที่เราจะคิด แต่หัวเลี้ยวหัวต่อ ขณะนี้พ่อแม่ก็ไปทำงานกันเยอะ ออกจากบ้านไปทำงาน แล้วก็ทิ้งลูก ฝากลูกไว้เข้าโรงเรียนต่าง ๆ ก็มากอยู่ ในระหว่างนี้ผมคิดว่าเด็กยังไม่มีหัวคิด เมื่อถูกเลี้ยงโดยปล่อยให้ ออกจากบ้าน แล้วพ่อแม่ไม่มีโอกาส ไม่ได้เรียนอย่างเพียงพอ ก็อยากจะฝากความอดทน ความมีระเบียบวินัยให้มาก ซึ่งจะเป็นพื้นฐาน หรือเป็นฟาวนด์เดชั่น เป็นหลักของคนที่จะขึ้นมาทีหลัง เพื่อจะได้มีระเบียบวินัย มีความอดทน อย่างวันนี้เราจะเห็นว่าบางคนพูดกันไม่รู้เรื่อง ตื้อ แล้วก็มีความอดทน ซึ่งเราจะเห็นว่าต่างประเทศ ประเทศใกล้บ้านเรา อย่างไต้หวันก็ดี หรือประเทศเกาหลีใต้ก็ดี เราอย่าไปเปรียบเทียบญี่ปุ่น หรือประเทศอื่นเลย ว่าเด็ก ๆ เขามีความอดทนมีวินัย อันนี้ผมว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ซึ่งจะเป็นรากฐานให้เด็กของเรามีความอดทน และเป็นนักการเมืองที่ดีต่อไปด้วย ไม่ใช่เอาแต่ตื้อดื้อ หรือว่าไม่มีมารยาท ต่อไปเด็กก็เสียหาย ไม่ว่าคุณจะมีความรู้ดีเพียงไหนในกรอบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเทคโนโลยีใน

ตอนสุดท้าย ก็ไม่สามารถทำให้เป็นคนดีได้ ถ้าพื้นฐานตัวโยกเยกไม่ดี คือ ความมีอดทนและความมีวินัยผมคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ที่นี้ผมก็ไม่ทราบ ว่าหัวเลี้ยวหัวต่อจะเป็นหน้าที่ของใครกันแน่ เพราะว่าเรียนให้ทราบแล้วว่า คนเราเดี๋ยวนี้อาชีพไม่ค่อยจะมี เงินทองไม่ค่อยมีใช้ พุดง่าย ๆ เข้าพ่อแม่ก็ต้องออกไปหากิน ในระหว่างนี้ความมีวินัยความอดทนต่าง ๆ ก็เสื่อมทราม จนกว่าคุณจะได้เข้าโรงเรียน ซึ่งตอนนั้นมันก็ไม่แก่หรอก ยังอ่อนอยู่ แต่ว่าก็ยังเข้าไปที่จะฝึกเขา แต่ก่อนผมเป็นนักกอล์ฟต่างประเทศ ผมออกเข้าตีนัด ๔ ตี ๕ เพราะต้องออกไปหัวเมือง เล่นกอล์ฟ ผมจะเห็นเด็ก ๆ ได้วันก็ตี หรือเกาหลิ เด็ก ๆ สะพายหลังหัวตำรา กินหมั้นโถว แล้วควนฟุ้ง ตอน หน้าหนาว มีระเบียบ วินัย เวลาโรงเรียนเรียกต้องวิ่งต้องไป มันก็มีระเบียบวินัยตั้งแต่ตอนนั้น โตขึ้นมาเข้าโรงเรียน พื้นฐานดี คิดว่ามีความอดทน มีวินัย ผมก็ขอฝากให้คนรุ่นหลัง ๆ ได้มีความอดทนมีระเบียบวินัยมากขึ้น มันก็จะเป็นผลดี ผมเล่าได้เพียงแค่นี้

ของ

นายชวน หลีกภัย

★ ใคร่อยากจะเรียนถามให้ท่านเล่าเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวก่อนที่ท่านจะเข้ามาทำงานทางด้านการเมือง

ผมเป็นคนจังหวัดตรัง พ่อแม่ ปู่ย่า ตาทวด ก็เป็นคนที่นี่ ทวดผมเป็นกำนันสมัยโบราณ เป็นขุน แล้วก็ญาติพี่น้องทั้งหมดก็อยู่ในจังหวัดตรัง ผมเรียนจบการศึกษาที่จังหวัดตรัง จบชั้นประถม มัธยมและชั้นสูงสุดที่โรงเรียนจังหวัดตรัง แล้วก็สอบชิงทุนของจังหวัดได้มาเรียนต่อที่กรุงเทพฯ มาเรียนครู แต่ว่าระหว่างที่เข้ามาอยู่กรุงเทพฯ ก็มาสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนศิลปะศึกษา เตรียมของมหาวิทยาลัยศิลปากรในสมัยนั้น สอบได้ก็เรียนที่เตรียมศิลปากร ระหว่างที่เรียนเตรียมปีที่ ๑ ผมสอบ ม.๘ ได้ผมจึงไปสมัครเข้าเรียนกฎหมายที่ธรรมศาสตร์พร้อม ๆ กันไปด้วย ๒ ทาง ในที่สุดสำเร็จเป็นนิติศาสตร์บัณฑิตเมื่อปี ๒๕๐๕ และเป็นเนติบัณฑิตไทยเมื่อสมัยที่ ๑๗ แล้วก็ว่าความที่กรุงเทพฯ และที่ชลบุรี จนเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๒ คือรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๑ แล้วเลือกตั้งปี

๒๕๑๒ ผมก็กลับบ้านไปสมัครผู้แทนที่จังหวัดตรัง ในนามพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ แล้วก็ได้รับเลือกตั้งตลอดมา จนครั้งสุดท้ายปี ๒๕๓๘ เป็นสมัยที่ ๑๐ แล้วก็ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในตำแหน่งต่าง ๆ เรื่อยมา จนครั้งสุดท้ายคือเป็นผู้นำฝ่ายค้านในขณะนี้ครับ

★ แล้วท่านคิดหรือตัดสินใจอย่างไรถึงได้ลงมาเล่น การเมือง

ความจริงก็เป็นคนที่มีความสนใจการเมืองอยู่บ้างตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะว่าพ่อเป็นครูชั้นประถม พ่อกับเพื่อน ๆ ก็มักจะคุยเรื่องการเมืองตามข่าวหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่ง ๖ - ๗ วันถึงจะส่งไปบ้านนอกสักครั้งหนึ่ง พวกเราก็ได้เห็นการ์ตูนของประยูร จรรย์วงศ์ ในสมัยนั้น แล้วก็ได้ยินพ่อ และก็เพื่อนครูของพ่อมาคุยการเมือง เราก็รับฟังโดยไม่รู้สีกตัวเรื่อย ๆ แล้วก็มีการเลือกตั้งบางครั้งบางคราว ผมไปดูเสมอ เวลาที่มีการเลือกตั้ง แล้วก็ชอบผู้แทนฯของพรรคประชาธิปัตย์คนหนึ่ง คือนายกองเกียรติศักดิ์ เกษตร ซึ่งเป็นคนที่ประชาชนนิยมมาก ผมคิดว่าตัดสินใจแน่วแน่เมื่อตอนมาเรียนธรรมศาสตร์ เนื่องจากว่าครูบาอาจารย์ก็ดี เพื่อนฝูงก็ดี สภาพสังคมทั่วไปก็ดี ทำให้เราสนใจปัญหาของการเมือง บังเอิญว่าเป็นคนบ้านนอกก็เห็นข้อแตกต่างระหว่างบ้านนอกที่เราอยู่กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งขณะนั้นก็ได้เจริญมากมายนัก แต่ว่าแตกต่างฟ้ากับดิน ในเด็ก ๆ เราไม่เคยเห็นสิ่งที่มีในกรุงเทพฯ เลย เราเห็นความไม่พร้อมของเราเองที่มาเรียนกรุงเทพฯ ทำไมเราต้องมาที่นี่ เห็นความไม่พร้อมของบ้านนอกที่จำเป็นต้องดิ้นรนกระเสือกกระสนมาอยู่กรุงเทพฯ ด้วยความยากลำบาก ผมมาอยู่วัดตลอดระยะเวลาที่เรียนหนังสือ เพื่อชดเชยรายได้ที่มีอยู่น้อย

เนื่องจากพ่อส่งลูกเยอะ แล้วยิ่ง ๆ พี่ ๆ ของผมก็เรียนหนังสือเก่งทุกคน เพราะฉะนั้นทุกคนก็ต้องพยายามมาเรียนให้ได้ซึ่งเงินเดือนข้าราชการชั้น จัตวาในสมัยนั้น ๖๐๐ - ๗๐๐ บาทเท่านั้นเอง ขณะที่ลูกคนหนึ่งใช้ใน กรุงเทพฯ สมัยนั้นประมาณ ๔๐๐ - ๕๐๐ บาท ซึ่งลูก ๘ - ๙ คนยังไม่มี ทางที่จะส่งเสียได้สิ่งเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่เราคิดเสมอและเป็นสิ่งที่ได้เปรียบเทียบ ระหว่างชีวิตบ้านนอกเด็ก ๆ กับมาเห็นในกรุงเทพฯ ก็ทำให้ผูกพันคิดว่า ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ต้องแก้ด้วยการเมือง ก็เลยคิดเล่นการเมือง แต่ว่าคิด อยู่ในใจคนเดียวเท่านั้นเอง จนกระทั่งเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว แล้วก็ตัดสินใจ ๒ ทางระหว่างไปเป็นผู้พิพากษาหรือจะรอเพื่อสมัครผู้แทนราษฎร ผมก็ ตัดสินใจรอสมัครผู้แทนราษฎรจนรัฐธรรมนูญออกมา โชคดีที่วันที่ รัฐธรรมนูญออกมานั้นแม้อายุยังไม่ครบสมัคร แต่ว่าวันเลือกตั้งอายุจะครบ เพราะฉะนั้นจึงได้สมัครพอดี จึงหว่าเวลาให้พอดี จึงทำให้สมัครได้ แล้ว ได้เป็นผู้แทนในวันที่เป็นผู้แทนราษฎรนั้นอายุก็ครบตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๑๑ ในขณะนั้นครับ

★ ช่วงที่ท่านเป็น ส.ส. ตอนปี ๒๕๑๒ ในตอนนั้นสภาพการเมืองเป็น อย่างไรบ้าง

สมัยนั้นการเมืองยังเป็นช่วงของทหารปกครอง ถึงแม้ว่ามีการ เลือกตั้งก็ตาม แต่ว่าทั้งหมดนั้นเป็นการเลือกเพียงพอเป็นรูปแบบเท่านั้นเอง รู้ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าใครเป็นนายกรัฐมนตรี ใครตั้งรัฐบาล เพราะ รัฐธรรมนูญในสมัยนั้นห้าม ส.ส. เป็นรัฐมนตรี แล้วก็มิวมติสมาชิกซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลอยู่รอดหรือล้มไปได้ มติสมาชิกสมัยนั้นก็ตั้งทหาร เกือบทั้งหมด เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๑ ที่เลือกตั้งในปี ๒๕๑๒ จึง

เป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตย แต่ว่าถ้าเราไม่ลงมาเล่นการเมือง เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไข จะหวังให้ทหารเปลี่ยนแปลงแก้ไขเป็นไปไม่ได้ เพราะเชื่อว่าทหารจะไม่ลงจากอำนาจ ตอนนั้นเลือกตั้งเสร็จในปี ๒๕๑๑ เป็นไปตามกระบวนการรัฐธรรมนูญปีนั้น จอมพล ถนอม จึงเป็นนายกรัฐมนตรี และก็มีคณะรัฐมนตรีซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารเกือบทั้งหมดครับ

★ แล้วสภาพในส่วนของสภาผู้แทนราษฎร

ผู้แทนราษฎร สภาในสมัยนั้นก็มีการพรรคฝ่ายค้าน คือพรรค ประชาธิปัตย์เป็นหลักอยู่ แล้วก็มีการพรรคของ ดร.ไพฑูริย์ อยู่อีก ๑ พรรคที่เป็นพรรคฝ่ายค้านในขณะนั้น ร่วมกับผู้แทนอิสระบางพรรคร่วมด้วย แต่ก็ เป็นเสียงส่วนน้อยมากเพราะฉะนั้นในสภานั้นผู้แทนจะทำได้ก็คือการ อภิปรายในพระราชบัญญัติและกระทู้ถามบางเรื่อง แต่ว่าไม่มีสิทธิที่จะ เป็นกรรมาธิการร่วมในคณะต่าง ๆ เพราะฉะนั้นในสมัยนั้นบทบาทจะ จำกัดอยู่เฉพาะการอภิปรายในสภาเป็นส่วนใหญ่ แล้วการอภิปรายในสภานั้น ก็จะเป็นไปตามกฎหมายบางฉบับที่อภิปรายได้ ยกตัวอย่างเช่น กรรมาธิการงบประมาณฝ่ายค้านจะไม่มีโอกาสจะได้เป็น หรือกรรมาธิการ คณะต่าง ๆ จะอาศัยเสียงข้างมากเวลาลงมติไปก็แพ้ทุกครั้ง ซึ่งก็กล่าวได้ ว่าเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบที่มีการเลือกตั้งแต่เนื้อหาสาระจริง ๆ นั้น ไม่ได้เป็นประชาธิปไตยครับ

★ สภาสามารถยื่นญัตติขออภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้หรือไม่

สมัยนั้นตัวบทกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่เปิดช่องที่จะทำให้การเปิด อภิปรายไม่ไว้วางใจล้มรัฐบาลได้ ถึงแม้ว่าจะเสนอได้ แต่ว่าวุฒิสมาชิกมี

สิทธิด้วย เพราะฉะนั้นวุฒิสมาชิกก็จะเป็นปากเสียงให้กับรัฐบาล และเป็น
 คะแนนเสียงที่คอยหนุนรัฐบาล เพราะวุฒิสมาชิกส่วนใหญ่ก็จะเป็น
 ข้าราชการซึ่งเป็นทหาร ซึ่งแน่นอนว่าอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของคณะ
 รัฐมนตรีซึ่งเป็นทหาร และอยู่ในตำแหน่งทางภาคราชการด้วย ตอนนั้น
 ขณะนั้นนายกรัฐมนตรีก็ดี รัฐมนตรีก็ดี จะเป็นข้าราชการทหารซึ่งยังอยู่ใน
 ตำแหน่งข้าราชการและมากินตำแหน่งทางการเมืองด้วย

★ แล้วสภาผู้แทนราษฎรตอนที่ท่านเป็นประธานสภาเป็นอย่างไรบ้าง

ตอนนั้นปี ๒๕๒๙ ในยุคตอนนั้นก็ว่าบ้านเมืองได้วิวัฒนาการมาเป็น
 ประชาธิปไตยมากขึ้นกว่าในอดีตแล้ว ในขณะนั้นก็ว่าได้ว่ารัฐธรรมนูญปี
 ๒๕๒๑ ซึ่งที่จริงเนื้อหาที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนัก โดยเฉพาะบทเฉพาะกาล
 แต่เนื้อหาตัวบทกฎหมายถาวรก็พอไปได้ แล้วก็ในช่วงที่ท่านนายกรัฐมนตรี
 พลเอก เปรม เป็นนายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทน
 ราษฎรทั้งหมดเมื่อปี ๒๕๒๓ แล้วท่านก็เป็นเรื่อยมา แต่ปีที่ผมเป็น
 ประธานสภาผู้แทนราษฎรนั้นเป็นปีที่ท่านนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม
 เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งสุดท้ายแล้วครับเพราะฉะนั้นเสียงในสภานั้นจะมี
 เสียงที่ไม่สนับสนุน พลเอก เปรม เกิดขึ้นแล้วต่างจากการเริ่มต้นเป็น
 นายกรัฐมนตรี เมื่อปี ๒๕๒๓ เพราะฉะนั้นในช่วงนั้นสภาจะมีเสียงที่ไม่
 พอใจรัฐบาล ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ เสนอญัตติขับไล่รัฐบาลบ่อย ๆ
 ครั้ง แต่ว่าอย่างไรก็ตามในขณะนั้นท่านนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ก็มี
 พรรคร่วมรัฐบาลที่เข้าไปช่วยสนับสนุนและดูแลท่านอย่างดี ในฐานะ
 ประธานสภาในขณะนั้นการทำงานในยุคนั้น สมาชิกก็อาจจะพูดได้ว่าเป็น
 สมาชิกซึ่งมีความสั่นหวั่นขัดเจนนบพาทในสภา บทบาทในสภาก็หนักกับ

ประธานสภาผู้แทนราษฎรพอสมควรในสมัยนั้น ประกอบด้วยมีบุคคลซึ่งคอยดูแลท่านนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ในลักษณะผิดแนวทาง เช่น เวลามีการขอเปิดอภิปรายก็จะขอให้ถอน คนเหล่านี้ก็จะมาหาผมซึ่งผมต้องทำความเข้าใจกับคนเหล่านั้นว่า ถ้าท่านรัก พลเอก เปรม จริง ๆ ท่านอย่าถอนเลย เพราะการถอนนั้นจะทำให้ท่านนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรมถูกตำหนิติเตียน การให้เขาอภิปรายภายในขอบเขตแล้วผมคุมสภาภายในขอบเขตใครทำนอกเหนือสภาผมไม่ยอม ในช่วงที่ผมเป็นประธานสภานั้นเรียกว่าการรักษาระเบียบกฎเกณฑ์ในสภานั้นออกจะเข้มงวดกว่าสมัยนี้ การพูดจากร้าวร้าวหรือการเอ่ยสิ่งที่ข้อบังคับห้ามเอ่ยถึง เช่นเอ่ยถึงสถาบันพระมหากษัตริย์โดยไม่จำเป็นก็จะห้าม แล้วถ้าไม่เชื่อฟังก็จะไล่ออกจากห้องประชุมกันวิธีมาตรการนั้นก็ออกจะเด็ดขาดพอสมควรในสมัยนั้นก็ดูเรียบร้อยแต่ว่าเด็ดเดี่ยวและเด็ดขาดในขณะนั้นสภาพผมคิดว่าเป็นสภาที่มีคุณภาพครั้งหนึ่ง กระบวนการทำงานก็เป็นไปราบรื่นดีพอสมควร บังเอิญผมโชคดีที่มีเลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎรที่เก่ง คือ ดร.สุรินทร์ ในสมัยนั้นซึ่งเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่มีการทำเอกสารเล่มหนึ่งซึ่งนำประวัติ ส.ส. ทั้งหมดมาทำเป็นเล่มใหญ่ รู้สึกจะทำไว้ ๒ เล่ม เป็นประวัติแล้วทำได้ครั้งเดียว ต่อมาก็ไม่มีอีกเลย แล้วก็มีการเริ่มต้นเชิญ IBM เข้ามาร่วมโครงการคอมพิวเตอร์ ก็เป็นการเริ่มต้นขึ้นในยุคนั้น จุดที่ผมคิดว่า ส.ส. อาจจะไม่พอใจ ๑. ก็คือเข้มงวดกวาดขันการไปต่างประเทศ ไม่ให้มีการใช้เงินฟุ่มเฟือยอย่างปัจจุบันนี้ ซึ่งไม่มีผู้แทนประเทศไหนในโลกที่ใช้เงินไปต่างประเทศฟุ่มเฟือยเหมือนผู้แทนไทยในสมัยนี้ แต่สมัยผมนั้นจะไม่ยอมกันง่าย ๆ ไม่ใช่ใครวิ่งเต้นอยากไปแล้วก็ไปพบผู้แทน กรรมการก็ไปกันสนุกสนาน แล้วก็ปัญหาเป็นภาพพจน์ที่เสีย แล้วก็สิ้นเปลืองงบ

ประมาณ ภาษีประชาชนด้วย

★ มีเหตุการณ์อะไรที่สำคัญหรือประทับใจในตอนที่ท่านเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร

ผมคิดว่าการทำความเข้าใจกับสมาชิกในสภาในเรื่องที่เป็นปัญหาในสภาหลายเรื่อง ยุติด้วยดีด้วยเหตุผล ผมจำได้ว่ามีเรื่องรุนแรงที่รองประธานสภาของผมขณะนั้น คือท่านชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธานอยู่หลายครั้ง แล้วก็ปัญหาเกือบทุกครั้ง ซึ่งผมต้องขึ้นมาแก้ปัญหา แล้วการแก้ปัญหา ก็คือการทำความเข้าใจกับเพื่อนสมาชิก เช่นเอาข้อความในคำอภิปรายที่ผ่านมา มาเปิดโดยวิธีพิมพ์แล้วก็มาอ่านดูให้ฟังว่า ใครพูดไว้อย่างไรก่อนหน้าแล้วผู้ทำหน้าที่เป็นประธานลงมติไว้อย่างไร ซึ่งถือว่าถูกต้องตามข้อบังคับแล้วแต่อาจจะไม่ถูกใจสมาชิกเพราะเป็นการรวบรัดเกินไปอย่างนี้เป็นต้น แต่เพื่อให้สภานี้มีกฎเกณฑ์มีระเบียบ อะไรที่ถูกต้องตามข้อบังคับแม้จะไม่ถูกใจพวกเราต้องยอมรับ และขอให้เรื่องผ่านไป ซึ่งการทำมาเข้าใจอย่างนี้ใช้เวลาเป็นชั่วโมง ๆ บางที่ต้อง ๒ - ๓ ชั่วโมงกว่าจะยุติปัญหาดังกล่าวได้ แต่ในที่สุดจบด้วยการเคารพเหตุผล ซึ่งผมเองมีความประทับใจว่า ในที่สุดไม่มีอะไรเหนือไปกว่าเหตุผลและความเป็นจริง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องหนึ่งที่ผมคิดว่าสภาสภานี้แม้สมาชิกจะเป็นผู้ซึ่งมีความเรียกว่า เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สูง เป็นสมาชิกที่เก่าแก่แล้วก็ในสภานั้นจะไม่เกรงใจ ไม่เกรงกลัวกัน แต่ว่าเมื่อถึงจุดหนึ่งเมื่อมีปัญหาการใช้เหตุผลนั้นจะสามารถยุติปัญหาทั้งหมดได้ ซึ่งผมพบหลายครั้งในช่วง ๒ ปีกว่าที่เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรครับ

★ ท่านมีเหตุผลอย่างไรจึงตัดสินใจที่จะรับตำแหน่งหัวหน้าพรรคในตอนนั้น ที่จริงผมเป็นหัวหน้าพรรคคนที่ ๕ ของพรรคประชาธิปัตย์นะครับ ลักษณะของพรรคประชาธิปัตย์นั้น หัวหน้าพรรคจะดำรงตำแหน่งอยู่นานพอสมควรแล้วก็ลักษณะในอดีตนั้นการยึดตัวบุคคลกับยึดพรรคก็คู่กันไปแต่ที่ว่าผ่านมาหัวหน้าพรรคจะเริ่มต้นจากท่านควง อภัยวงศ์ ท่านหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ท่านถนัด คอมันตร์ ท่านพิชัย รัตตกุล กล่าวได้ว่าไม่เคยมีคนบ้านนอกมาเป็นหัวหน้าพรรค ผมก็เป็นผู้แทนต่างจังหวัดคนแรก แต่ว่าต้องใช้เวลาพิสูจน์ตัวเองยาวนานกว่าทุกคน คือใช้เวลาความเป็นผู้แทนราษฎรประมาณ ๒๒ ปีเขาถึงยอมรับให้เป็นผู้แทนราษฎร ที่น่าชื่นชมก็คือว่ากระบวนการของพรรคไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะหรือฐานะปกติเราจะสังเกตเห็นว่าพรรคทุกพรรคที่เป็นพรรคใหญ่ ๆ จะเป็นคนมีเงิน เพราะเงินจะเป็นปัจจัยที่ทำให้คนเรานั้นเป็นหัวหน้าพรรค เพราะคนมีเงินจะหนุนลูกพรรคได้ แต่ว่าพรรคประชาธิปัตย์สนับสนุนผมเป็นหัวหน้าพรรคโดยไม่มีเงินมาเป็นตัววัด เพราะฉะนั้นผมก็จะเป็นผู้แทนคนหนึ่งที่ดีว่าฐานะทางเศรษฐกิจต่ำที่สุด คือถ้าพูดกันไปฐานะก็อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ปานกลาง อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำหน่อย ไม่ใช่ร่ำรวยอย่างที่หัวหน้าพรรคอื่น ๆ เขาเป็นกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เป็นตัววัดว่า การคัดหัวหน้าพรรคในพรรคประชาธิปัตย์นั้นได้ให้เวลาและให้ทุกคนมีสิทธิที่จะไต่เต้าขึ้นมาได้ ผมตัดสินใจรับหลังจากที่เป็นผู้แทนมาถึง ๒๒ ปี ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการแล้วขึ้นมาเป็นรองหัวหน้าพรรคหลายปียาวนาน ตั้งแต่ปี ๒๕๑๙ ขึ้นมาเป็นรองหัวหน้าพรรคยาวนาน และกว่าจะมาเป็นหัวหน้าพรรคก็เป็นระยะเวลาถึงเกือบ ๒๐ ปีหรือ ๑๐ กว่าปี เพราะฉะนั้นเมื่อเห็นว่าประสบการณ์พอสมควรพอที่จะได้รับความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมพรรค และคิดว่าพอจะ

นำพรรคได้แล้ว จึงตัดสินใจรับตำแหน่งหัวหน้าพรรคครับ

★ ท่านมีความคิดเห็นในแง่เนื้ออย่างไร ในความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ท่านมาเป็นนายกรัฐมนตรี

อันนี้เป็นไปตามกระบวนการของระบบรัฐสภา ระบบประชาธิปไตยในระบบนี้ กล่าวคือพรรคการเมืองใดที่รวบรวมเสียงได้มากที่สุดเป็นเสียงข้างมากในสภาก็สามารถจัดตั้งรัฐบาลแล้วก็ป็นนายกรัฐมนตรีได้ ความจริงแล้วไม่จำเป็นจะต้องเป็นพรรคที่มีเสียงมากที่สุด ใครรวบรวมได้มากที่สุดแล้วก็ได้รับการยอมรับจากเสียงมากที่สุดให้เป็นนายกรัฐมนตรี ผู้นั้นก็สามารบเป็นนายกรัฐมนตรีได้แต่ผมรับตำแหน่งตามกระบวนการและกลไกของระบอบประชาธิปไตยในขณะนั้น ซึ่งมีเสียงของพรรคมากที่สุดแล้วก็สามารถรวบรวมเสียงของสภาได้มากกว่าครึ่งหนึ่งจึงจัดตั้งรัฐบาลแล้วก็หัวหน้าพรรคที่มีเสียงมากรวบรวมเสียงได้มากที่สุดนั้นก็ป็นตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครับ

★ แล้วตอนที่ป็นนายกรัฐมนตรี สภาพทางการเมืองเป็นอย่างไร

เมื่อผมเข้ามาป็นนายกรัฐมนตรีนั้นป็นช่วงที่มาจากเหตุการณ์ปี ๒๕๓๔ ที่มีการปฏิรูปโดยคณะ รสช. แล้วก็ผ่านมาป็นยุคของท่านนายกฯ อานันท์ ปันยารชุน ซึ่งเป็นรัฐบาลชั่วคราวที่มาจากกาการแต่งตั้งโดยไม่มีสภา และก็ผ่านมาถึงยุคของท่านนายกรัฐมนตรี พลเอก สุจินดา ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับและในที่สุดต้องลาออก แล้วก็ต้องตั้งนายกรัฐมนตรีชั่วคราวอีกเช่นเดียวกันคือท่านนายกฯ อานันท์ ปันยารชุน ขึ้นป็นครั้งที่ ๒ ในช่วงปี ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕ ต่อเนื่องมากนั้นป็นช่วงที่บ้านเมืองมีวิกฤตการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้นหลายครั้ง

เรียกว่าบ้านเมืองออกจะเจ็บปวดบอบช้ำ แล้วก็ได้รับผลกระทบทั้งภาพพจน์ ความน่าเชื่อถือ ในเรื่องประชาธิปไตยโดยเฉพาะผลกระทบทางด้านความชะงืดตัวทางเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นต่อเนื่องมากรัฐบาลที่กระผมเข้ามารับหน้าที่เป็นหัวหน้าในขณะนั้น จึงอยู่ในช่วงที่ต้องมาแก้ไขคลี่คลายวิกฤตการณ์ที่ผ่านมา แล้วก็ต้องเริ่มต้นการสร้างความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นใหม่ ลบล้างความรู้สึก ความนึกคิดที่ว่าจะมีการปฏิวัติติดตามมาอีกหรือไม่ นั่นประการที่ ๑ สร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับความเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้เกิดขยายตัวอย่างต่อเนื่องอย่างมั่นคง นั่นเป็นประการที่ ๒ และแน่นอนว่าทำให้กระบวนการประชาธิปไตยมีความต่อเนื่องยาวนาน เพื่อทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหามันเป็นไปอย่าง ต่อเนื่องด้วยเช่นเดียวกัน อันนี้ก็เป็นความพยายามที่เราคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา เมื่อเราเข้ามารับหน้าที่ แต่โดยที่รัฐบาลชุดที่ผมเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นเป็นรัฐบาลผสม ๕ พรรค ซึ่งลักษณะของรัฐบาลผสมหลายพรรคนั้นจะมีปัญหาไม่มากนักน้อย ประกอบกับพรรคการเมืองบางพรรคเป็นพรรคการเมืองใหม่ มีประสบการณ์ทางด้านการเมืองจำกัด จะมีปัญหาเวลาร่วมรัฐบาล เช่นความขัดแย้งในพรรคแม้จะไม่เจตนาให้กระทบ แต่กระทบรัฐบาลทุกครั้ง แล้วในที่สุดรัฐบาลก็ต้องสิ้นวาระไปหลังจากอยู่ได้ ๒ ปี ๘ เดือน ก็ด้วยเหตุผลก็คือ ความเป็นรัฐบาลผสมที่พรรคการเมืองบางพรรคมีปัญหาภายในพรรคตัวเอง ทำให้เกิดความแตกแยกขัดแย้งจนคุมไม่ได้ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งไป พ้นจากการร่วมรัฐบาลไปทำให้รัฐบาลอยู่ในฐานะเสี่ยงข้างน้อยอยู่ไม่ได้ นี่คือช่วง ๒ ปี ๘ เดือนของรัฐบาลของผมครับ

★ สาเหตุนี้ถือว่าเป็นสาเหตุสำคัญได้เลยใช่ไหม

อันนี้คือสาเหตุที่แท้จริงครับ ที่ทำให้รัฐบาลต้องอยู่ในฐานะเสี่ยงข้างน้อย รัฐบาลในรัฐบาลผสมนั้นไม่เหมือนปัจจุบันนี้ รัฐบาลขณะนั้นทุกพรรคมีความหมาย เพราะเราก็อยู่กันอย่างสามัคคีดีพอสมควร แต่ถึงวันหนึ่งเมื่อเกิดความขัดแย้งภายในพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลจนไม่สามารถควบคุมได้ ก็ทำให้การแตกแยกในพรรคดังกล่าวขึ้น ซึ่งแน่นอนสาเหตุก็มาจากการปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อยนั่นเอง ทำให้คนที่เป็นอย่างแล้วไม่ได้เป็นต่อมีปัญหา คนที่เป็นอยู่ก็มีปัญหา คนเก่าก็เลยทำให้เกิดการแตกแยกคุมไม่ได้ อันนี้ก็ทำให้พรรคต้องถอนตัวไปครับ

★ เกี่ยวกับตอนที่ท่านเป็นนายกฯ ท่านมองสภาผู้แทนราษฎรเป็นอย่างไร

ผมถือว่าผมมาจากสภา ผมมาจากระบบนี้ ผมจึงให้ความสำคัญกับสภา จะเห็นได้ว่าผมเป็นนายกรัฐมนตรีที่อยู่กับสภาเสมอ ไม่ว่าจะในการพิจารณาสภาในเรื่องเล็กเรื่องใหญ่ สำคัญน้อยสำคัญมากเพียงใด ผมจะนั่งอยู่กับสภาเสมอครับ

★ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสมาชิกหรือว่าตัวสภาผู้แทนราษฎรของไทย

ถ้าเปรียบเทียบย้อนกับไปในอดีตกับปัจจุบันนี้ ต้องถือว่าปัจจุบันนี้มีความหลากหลายมากขึ้น ผู้แทนในสมัยนี้มีความรู้มากขึ้น แต่ว่าถ้าถามว่าทุกอย่างเปลี่ยนไปในทางที่ดีหมดหรือ ก็ตอบได้ว่าไม่ได้เป็นอย่างนั้น สิ่งที่ผมพูดมา ๒ เรื่องความรู้ดีขึ้น อาชีพหลากหลายมากขึ้นเป็นจุดดี แต่ว่าจุดที่ด้อยก็คือว่า ที่มาของผู้แทนเลวร้ายกว่าเดิม เดียวนี้มีผู้แทนที่มาจาก

ชื่อเสียงมากขึ้นกว่าในอดีตมาก และพฤติกรรมของผู้แทนแม้จะความรู้สูง แต่พฤติกรรมไม่ค่อยจะสวยงามนัก โดยเฉพาะในแง่ของความซื่อสัตย์สุจริต อันนี้มากกว่าขึ้นกว่าเดิม

★ ถ้าเป็นเช่นนั้นท่านเห็นควรอะไรบ้าง

พฤติกรรมบางอย่างอยู่ที่ตัวระบบ บางอย่างอยู่ที่พฤติกรรมตัวบุคคล ที่บอกว่าตัวระบบนั้นก็คือว่า สมัยก่อนผู้คนเข้ามาสมัครผู้แทนราษฎรน้อย เมื่อผมลงสมัครผู้แทนครั้งแรกปี ๒๕๑๒ นั้น มีคำถามก็คือว่า ผมทำไมคิดสั้น เพราะความเป็นผู้แทนคือการคิดสั้น เพราะผู้แทนคือสถาบันที่น่ารังเกียจ สถาบันที่คนตลบตะแลงมาอยู่ร่วมกัน เป็นสถาบันที่ไม่มือนาคต เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญห้ามเป็นรัฐมนตรี เพราะฉะนั้นเป็นผู้แทนธรรมดา ก็คือพวกเข้ามาพูด พวกฝึกถั่ว นั่นคือศัพท์ที่เราได้ยินอยู่สมัยนั้น ใครยกมือ ก็ถือว่าฝึกถั่ว เพราะฉะนั้นภาพในขณะนั้นเป็นภาพที่ไม่ดี แต่คนที่หวังผลประโยชน์จากการเป็นผู้แทนก็เข้ามาน้อย เพราะกฎหมายไม่เปิดช่องให้มา มีฐานะตำแหน่ง เมื่อกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับหลัง ๆ เปิดช่องให้ผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรีได้ มีฐานะตำแหน่งมากขึ้น จุดดีก็คือว่ามีความหลากหลายเราจะมีคนหลายอาชีพเข้ามา ไม่ใช่เฉพาะทนายความ ครู หรือข้าราชการเกษียณอย่างเดียว แต่มีพ่อค้า นักธุรกิจเข้ามามากขึ้น จุดดีก็คือมีความหลากหลายในสภานำความรู้หลากหลายมาสู่สภา แต่จุดด้อยก็คือว่า คนเหล่านั้นบางคนเข้ามาด้วยเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้ชัดเจน คิดอย่างนักธุรกิจค้าขายว่าถ้าลงทุนไปเท่านี้จะได้กำไรเท่าไร ถ้าเข้ามาปีแรกได้เป็นรัฐมนตรี ได้สายสะพาย ๑ เส้น ๒ ปีได้สายสะพาย ๒ เส้น ๓ ปีได้สายสะพาย ๓ เส้น ๔ ปีได้สายสะพายครบ ๔ เส้น เอ๊ะ ลงทุนชื่อเสียงดี

กว่าไปบริจาคทำบุญ ตรงนี้จึงทำให้เป็นจุดด้อยที่เราได้คนที่มีความหลากหลายก็จริง แต่คิดแต่ประโยชน์ส่วนตัวเข้ามามากขึ้น อันนี้คือสิ่งที่เป็นเรื่องของตัวระบบ ส่วนพฤติกรรมตัวบุคคลนั้นไม่ว่าคนดีอยู่ตรงไหนก็ดี คนเลวอยู่ตรงไหนก็เลวครับ ตรงนี้ก็เป็นเรื่องของพฤติกรรมซึ่งเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองที่จะต้องถ่วงถ่วงเข้ามา แต่การถ่วงถ่วงคนเข้ามานั้นก็ไม่ใช่ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลัก ๆ การซื้อเสียงรุนแรงขึ้น ในอดีตการซื้อเสียงมีน้อยมาก ฉะนั้นคนบางพื้นที่แม้อ้างว่าเป็นความยากจน แต่ว่าต่อมาภายหลังนั้นแท้จริงแล้วไม่ใช่เป็นเรื่องความยากจน บางพื้นที่แม้กระทั่งทราบว่ากรุงเทพมหานครซึ่งคนมีฐานะก็ยังมียอมแลกเสียงกับประโยชน์บางส่วน บางส่วนนะครับ

★ ท่านคิดว่ามีวิธีใดบ้างที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมให้มากที่สุด

ผมเข้าใจว่ามีความพยายามจากกระทรวงมหาดไทยรัฐบาล การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมารัฐบาลผมพยายามมากที่จะจับจุดอ่อนเรื่องนี้ แล้วก็รณรงค์ต่อต้านการซื้อเสียงอย่างเต็มที่ แต่ว่าไม่ประสบความสำเร็จ ผมคิดว่าก็ต้องมาดูจากสาเหตุว่าเกิดจากอะไร มีสาเหตุทั้งหมดอย่างที่เรียนแล้วว่าตัวหนึ่งตัวระบบที่การเข้ามาเป็นนักการเมืองนั้นมีประโยชน์ ได้ประโยชน์มากขึ้น ตรงนี้จะไปจำกัดสิทธิของเขาก็ดูกระไรอยู่ แต่ปัญหาพฤติกรรมของตัวบุคคล กระบวนการกฎหมายประสิทธิภาพในการควบคุมดูแล ทั้ง ๓ - ๔ จุดเหล่านี้เป็นจุดที่เราพิจารณากันอยู่ในขณะนี้เลยไปถึงเรื่องระบบของการเลือกตั้งว่า ควรจะกำหนดให้เขตเล็กกลงไหม บางคนก็บอกว่านานาชาติเขาใช้อย่างนี้ ปัญหาว่าตรงนี้เป็นกระบวนการ

แก่การชื่อเสียงหรือ คำตอบก็คือว่าไม่ เขตเล็กกลงจะซื้อง่ายขึ้นกว่าเดิมด้วยซ้ำไป เพราะฉะนั้นก็มาดูว่าจุดที่น่าจะเป็นจุดอ่อนอยู่ตรงไหน ขณะนี้ก็บอกได้ว่าสำคัญที่สุดคือพฤติกรรมตัวบุคคลเป็นตัวที่ ๑ ตัวที่ ๒ ก็คือว่ากระบวนการควบคุมการเลือกตั้งยังขาดประสิทธิภาพ ประการที่ ๓ บทกำหนดโทษของการทำผิดเรื่องนี้ก็ยังย่อหย่อน และการเอาจริงนั้นประเด็นสำคัญที่สุด ผู้ซึ่งควบคุมดูแลการเลือกตั้งไม่เอาจริง เช่นผู้ว่าราชการจังหวัด เช่นกระทรวงมหาดไทย ไม่เอาจริง ไม่มีการรณรงค์ต่อต้านชื่อเสียงให้ต่อเนื่องยาวนานทำสมัยแรกก็คือพวกผมทำเมื่อเป็นนายกรัฐมนตรี แต่กว่าจะทำได้นั้นใช้เวลาตั้งปีกว่าซึ่งอธิบดีกรมการปกครองยอมรับว่า แม้นายกฯ จะสั่งไปแล้วก็ตามแต่ถ้าท่านรัฐมนตรีท่านไม่เห็นด้วยก็ทำยาก ที่นี้ปัญหาว่ารัฐมนตรีจะเห็นด้วยก็ต่อเมื่อท่านเห็นดีกับการไม่ชื่อเสียง ถ้าไม่เห็นดีกับการชื่อเสียงหรือถ้าคณะของท่านมาจากการชื่อเสียง ท่านก็ไม่ต่อต้าน นั่นประการสำคัญประการหนึ่ง ที่ผมเห็นชัดความไม่เอาจริงก็คือว่าผมเห็นมีการปล่อยปละละเลย ไม่ดำเนินการจับกุมลงโทษ ไม่เอาจริงทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายตำรวจ อาจจะไม่เกรงว่าถ้าเอาจริงแล้วต่อมาคนนั้นมาเป็นรัฐมนตรี และจะกลับไปเล่นงานผู้ที่เอาจริง ก็เลยทำให้คิดว่าวางตัวเฉยปล่อยไปเฉย ๆ ดีกว่า จึงทำให้คนชื่อเสียงชนะเข้ามามาก อันนี้เป็นจุดที่เป็นจุดอ่อน เป็นจุดที่ผมคิดว่าสำคัญ ฉะนั้นความคิดในขณะนี้จึงคิดว่าองค์กรอิสระที่จะมาดูการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ ไม่ใช่องค์กรกลาง องค์กรกลางที่ทำมาได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง แต่หลังสุดบอกได้ว่าองค์กรกลางไม่ได้ผลแล้ว เขาไม่กลัวแล้ว องค์กรกลางก็ไม่สามารถจะหาคนมาร่วมได้อย่างเต็มที่ บางจังหวัดจึงเอาคนประเภทที่ไม่กลาง ซึ่งเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ถูกตำหนิติเตียนมากเข้ามา ต้องคิดว่ามีปัจจัยหลายตัวที่เรา

กำลังอยู่ในขณะนี้ แม้กระทั่งเรื่องเอาผิดทางกฎหมาย อย่างกรณีจับที่
บุรีรัมย์ซึ่งเห็นได้ชัดเลยว่าต้องขึ้นชмыกย่องคนที่จับเรื่องนี้ได้ว่าใช้ความ
พยายามสูง ถ้าไม่ใช่บุคคลผู้นั้นก็อาจจะทำไม่ได้ แต่เมื่อจับแล้วชัดเจนว่า
เป็นเรื่องจริง แต่เมื่อถึงเวลาดำเนินการตำรวจก็สั่งไม่ฟ้อง ซึ่งอาจจะเป็น
คำสั่งโดยสุจริตใจในแง่กฎหมาย หรืออาจจะเป็นเพราะแลกกันระหว่าง
ประโยชน์ทางตำแหน่งกับการยุติคดีนี้ ตรงนั้นก็เป็นเรื่องที่เราไม่ทราบข้อ
เท็จจริง แต่ว่าทั้งหมดนี้คือจุดอ่อนที่เราเห็นได้ชัด ผลเสียที่น่ากลัวก็คือว่า
เมื่อคนมาจากการซื้อเสียง การที่คิดจะทำอะไรนั้นจะเอาประโยชน์ตัวเอง
เข้าไปอิงอยู่เสมอจะไม่คิดอิสระ มติ ครม. จะออกมาจากคนเหล่านี้ จะ
เอาประโยชน์ธุรกิจตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องไม่มากก็น้อยเสมอ และน่ากลัว
มากกว่านั้นก็คือการเอาคืน เมื่อซื้อไป ๓๐ ล้านก็ต้องเอาคืน ๕๐ ล้านก็
ต้องเอาคืน การเอาคืนด้วยรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะกับการฉ้อราษฎร์
บังหลวง การเข้าไปถือประโยชน์ในงบประมาณแผ่นดิน เช่นการประมูล
การก่อสร้างในส่วนของแต่ละจังหวัดคนเหล่านี้จะบังคับให้ประมูลแต่ผู้เดียว
หรือไปสมคบหรือเรียกว่า ฮั้ว กันทำธุรกิจ อันนี้ประโยชน์ของประชาชน
จะเสียหาย ทรัพย์สินที่ประชาชนควรจะใช้ได้ ๒๐ ปี คนเหล่านี้ไปทำให้ได้
๒ ปีก็พังหมดแล้ว เพราะหากำไรเกินขอบเขตเนื่องจากชดเชยสิ่งที่เสียไป
ในตอนเลือกตั้ง อันนี้คืออันตรายที่เห็นได้ชัดในขณะนี้ แล้วก็ก็เป็นแนวทางที่
อยู่ในใจพวกเราว่า จะต้องพยายามหารูปแบบ จึงคิดเรื่องของการพัฒนา
การเมือง ปฏิรูปการเมือง ในบางลักษณะที่เห็นว่าจะเป็นส่วนช่วยส่งเสริม
สนับสนุนแก้ปัญหาความเลวร้ายของการเมืองในเรื่องนี้ แต่แน่นอนว่า
ประชาชนผู้เลือกตั้งมีส่วนสำคัญมาก ประชาชนต้องเลือกคนดีเข้ามา
ประชาชนต้องเป็นผู้หนึ่งที่ต้องรับผิดชอบตัวเองด้วย เมื่อเลือกเข้ามาได้คน

ไม่ดี แล้วคนนั้นมาโกงบ้านโกงเมืองประชาชนต้องมีส่วนรับผิดชอบที่ต้องรู้ว่าสิ่งที่พี่น้องประชาชนเลือกไปนั้น ออกมาเป็นอย่างไร แล้วต้องแก้ไขปรับปรุงในครั้งต่อ ๆ ไป ระบบประชาธิปไตยก็ดีตรงนี้ครับดีตรงที่ว่าประชาชนมีสิทธิแก้ตัวได้ ถ้าสิ่งที่ตัวเองเลือกยังไม่ดี ไม่ว่าจะฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้านตัวก็มีสิทธิแก้ตัวได้ครับ

★ ท่านคิดว่าวิธีการนับคะแนนรายนั้นเป็นวิธีที่ดีหรือไม่

ก็อาจจะมีส่วนช่วยลดความหวาดกลัวของคนลงคะแนนคือความหมายที่นี้ผมเข้าใจคงหมายถึงการเอาคะแนนมานับที่อำเภอรวมกันทุกหน่วยเลือกตั้งทั้งอำเภอนั้น เพื่อไม่ให้รู้ว่าคะแนนมาจากที่ไหนเท่าไร อันนี้ก็อาจจะทำให้เกิดความสบายสำหรับผู้ลงคะแนนที่กลัวเขาจะรู้ว่าตัวเองเลือกใคร แต่ว่าขณะเดียวกันก็ต้องระวังไม่ให้มีการโกงทั้งหีบเพราะเวลาไม่นับในตำบลในหมู่บ้าน ชนกันมาที่อำเภอปรากฏว่าเปลี่ยนหีบเลือกตั้งไป อันนี้ต้องระมัดระวัง เพราะแม้กระทั่งยุคนี้ก็ตามยังมีบางจังหวัดที่สามารถเวียนเทียนยังมีบางจังหวัดที่ละเลย กรรมการถูกซื้อไปทั้งหน่วยแล้วก็สามารถเอาคะแนนไปยัดใส่หีบ ยังทำกันได้อยู่ครับ แม้จะไม่มากแต่ก็ยังมีส่วนที่ผู้สมัครบางกลุ่มมีอิทธิพลจริง ๆ สามารถซื้อคนได้เกือบทั้งหมดหน่วยเลือกตั้งยังทำกันได้อยู่ครับ

★ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับพรรคการเมืองในปัจจุบันนี้

ต้องถือว่าขณะนี้ได้มีวิวัฒนาการไประดับหนึ่งแล้วนะครับ พรรคการเมืองก็เริ่มที่จะลดน้อยลง แต่ยังมีมากอยู่นั่นเอง ขณะนี้ก็มีตั้ง ๑๑ - ๑๒ พรรคเป็นรัฐบาลตั้ง ๗ พรรค เพราะฉะนั้นจำนวนถึง ๑๑ พรรคก็ยังถือว่ามากอยู่

ผมคิดว่าพรรคการเมืองไม่ควรจะเกิน ๓ - ๔ พรรคพอจะครบ รัฐบาลผสมยังคงต้องมีอยู่แต่ควรจะลดจำนวน เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญฉบับหลัง ๆ จึงมีการแก้ไขกำหนดให้การส่งสมัครรับเลือกตั้งนั้น ต้องส่งไม่น้อยกว่าเท่าไร แต่ว่าต่อมาภายหลังอ้างว่าไม่เป็นประชาธิปไตย ควรจะยกเลิกข้อจำกัดดังกล่าวนี้ ที่จริงแล้วผมคิดว่าการบังคับให้ต้องส่งผู้สมัครสูงพอสมควรนั้น เป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้วในประเทศกำลังพัฒนาประชาธิปไตยอย่างของเรา มิฉะนั้นจะมีพรรคการเมือง ๕๐ พรรค ๕๐ พรรค เพราะอะไรครับเพราะใครก็ตั้งพรรคได้ ตั้งแล้วก็ส่งสมัคร ได้ผู้แทนมาสัก ๒ - ๓ คน ๓ - ๔ คน ก็ขอเข้าไปร่วมรัฐบาล บางทีก็ไม่มีอะไร รัฐบาลก็เอาไว้เพื่อเอาไว้ตำฝ่ายค้าน ก็ทำให้คนเหล่านี้ตั้งพรรคขึ้นมาเพื่อตัวเองได้มีตำแหน่งสัก ๑ ตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยก็พอ ดึกว่าไปเป็นลูกน้องพรรคการเมืองใหญ่ ๆ เพราะว่าไม่มีโอกาสเป็นรัฐมนตรี เพราะฉะนั้นเหตุการณ์ข้อเท็จจริงเหล่านี้จึงทำให้มีการบังคับ ซึ่งผมคิดว่าบัดนี้พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครประมาณเกือบ ๒๐ พรรค แล้วก็ได้มาประมาณ ๑๑ - ๑๒ พรรคก็ต้องถือว่าเข้าเกณฑ์ที่อยู่ในระบบที่เริ่มมีการวิวัฒนาการไป อย่าไปยกเลิกข้อจำกัดดังกล่าวนี้ มีความพยายามจากนักวิชาการบางกลุ่มและคนบางกลุ่มที่ไม่เรียนรู้ประสบการณ์ในอดีต ไม่ค่อยเข้าใจในอดีต มามองปัจจุบันแล้วไม่รู้อดีตที่มาของเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างไร ก็มักจะมีความคิดที่ไปในแนวทางที่ย้อนกลับไปสู่แนวทางเดิมซึ่งเป็นความล้มเหลวในอดีตมาแล้ว เมื่อการเมืองเราถึงอิมตัวแล้วเราก็ปล่อยเสรีได้เต็มที่ว่าใครอยากตั้งพรรคก็ตั้งไป ถึงวันนั้นก็ไม่มีใครตั้งแล้ว เพราะว่าการเมืองมีการวิวัฒนาการเติบโตมีวุฒิภาวะที่ดีแล้วแต่ว่าอย่างไรก็ตามทั้งหมดนี้ผมคิดว่ายังอยากให้พรรคการเมืองลดน้อยกว่านี้ แล้วก็พรรคการเมืองควรมีระบบ

ที่ดีกว่านี้ ผมไม่อยากจะเรียนว่าในขณะนี้พรรคการเมือง โดยส่วนใหญ่บางส่วน ส่วนหนึ่งนั้นยังอิงอยู่กับเงินของหัวหน้าพรรค เพราะฉะนั้นก็ไม่ได้เป็นพรรคการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง เรียกว่าใครมีเงินก็มาเป็นหัวหน้าพรรคได้ อย่างนี้ไม่ใช่เป็นลักษณะของความเป็นพรรคการเมืองอย่างแท้จริง สภาดังกล่าวนี้ผมคิดว่ายังต้องใช้เวลาที่พรรคการเมืองทั้งหลายจะเรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อวิวัฒนาการและพัฒนาตัวเองไปสู่ความเป็นพรรคการเมืองที่มีรากฐานมั่นคงมากกว่านี้ครับ

★ **อยากให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพรรคการเมืองของรัฐสภาไทยในปัจจุบันนี้**

สภาของเราได้เริ่มต้นขึ้นมาเมื่อ ๖๓ ปีที่แล้วนะครับต้องยอมรับว่าในขณะที่สถาบันบริหารตุลาการเขามีกการพัฒนาโดยต่อเนื่องมา แต่สภาเรา มีความขาดตอนบ่อย โดยเฉพาะการปฏิวัติยึดอำนาจของทหารแต่ละครั้ง ได้บั่นทอนความเจริญเติบโตทางประชาธิปไตยไปมาก ถึงแม้ว่าจะถือว่าเป็นประสบการณ์อันหนึ่งที่ทำให้เรานำมาคิดแล้วก็ปรับปรุงตัวเอง แต่ว่าความไม่ต่อเนื่องคือตัวสำคัญที่สุดที่ทำให้สภาของเราไม่พัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น เราจึงล่าหลังคนอื่นเขา โชคดีที่ช่วงหลัง ๆ นี้ความต่อเนื่องเริ่มเกิดมีมากขึ้น ทำให้สภาได้มีเวลาตั้งหลักแล้วก็พัฒนาตัวเองมาถึงระดับวันนี้ นั่นประการที่ ๑ ประการที่ ๒ สภาเป็นสถาบันที่เปิดอยู่ในสายตา สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดีในสังคมที่การวิพากษ์วิจารณ์เปิดอย่างเมืองไทยนั้น การวิพากษ์วิจารณ์นั้นบางกรณีเกินกว่าเหตุ สภาจะอยู่ในฐานะจำเลยของการถูกวิพากษ์วิจารณ์ที่เกินกว่าเหตุเสมอ เพราะเป็นสถาบันเปิด ลองไปวิพากษ์วิจารณ์สถาบันตุลาการสิ เดียวก็ถูกขังละเมิดอำนาจศาล แต่ที่นี้

ใครโกหกใส่ ใครกล่าวหาใส่ร้าย ก็ทำได้ทั้งสิ้น บางครั้ง จริงอยู่ในฐานะที่ ถูกกล่าวหาอย่างไม่เป็นธรรม แต่แน่นอนในสภามีคนที่ไม่ได้อยู่ประจำการ เลือกตั้งแต่ละครั้งมาจากคนหลากหลาย เพราะฉะนั้นคนที่มานั้นมีทั้งคนดี และไม่ดีมีทั้งคนที่มาโดยบริสุทธิ์และคนที่โกงเขามา มีคนที่ได้รับเลือกตั้ง โดยบริสุทธิ์และมีคนที่ชื่อเสียงมามีคนซึ่งเข้าไปนั่งเป็นทั้งรัฐบาลและฝ่ายค้าน บางคนก็ประเภทซึ่งประพฤติไม่ชอบ บางคนก็เป็นประเภทซึ่งเป็นคนที่ ชื่อสัตย์สุจริต จึงเป็นการปะปนของคนในหลากหลายมาก หลากหลาย อาชีพด้วย ความคิดแตกต่างกัน ที่มาแตกต่างกัน ตรงนี้ก็เป็นจุดหนึ่ง แม้ จะเป็นจุดบวกในบางกรณี แต่ก็ยังเป็นจุดด้อยในบางกรณีที่เราครองคนมา ไม่ได้ดีก็เป็นเหยื่อที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ เพราะฉะนั้นสภาจึงอยู่ในฐานะที่ อาจจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้มาก แต่ผมคิดว่าความต่อเนื่องของการทำงาน ที่เข้มแข็งขึ้น จะช่วยทำให้สภาแข็งแกร่งขึ้น และถ้าหากว่าการเมืองได้ พัฒนาไปสู่อีกระดับหนึ่ง มีกระบวนการกลไกที่ดีขึ้นกว่านี้ สามารถครอง คนเข้ามาสู่สภานี้ได้ดีขึ้น ลดการชื่อเสียงลงมา เราอาจจะได้สภาที่ดี สภา ที่ดีจะนำไปสู่รัฐบาลที่ดีครับ เพราะรัฐบาลมาจากสภาครับ รัฐบาลใน ระบบรัฐสภานั้น คือผู้ที่คุมเสียงข้างมากในสภานี้ เพราะรัฐบาลก็ไปจาก พวกเรา ไปจากสภา ถ้าไปจากคนดีผมคิดว่าอาจจะได้คนที่ดีกว่านี้ ถ้ามา จากคนที่ชื่อเสียงมาก เราก็ได้รัฐบาลที่มาจากชื่อเสียงมาก อันนี้เป็น จุดที่คิดว่าเป็นปัญหาที่อยู่ในเป่าสายตาประชาชน นั่นด้านของฝ่าย นักการเมือง แต่ฝ่ายประจำผมคิดว่าได้มีความต่อเนื่องมากขึ้น อันนี้จะ เห็นได้ชัดเจนครับ เพียงแต่ที่ผมไม่อยากให้การคอร์ปชั่นเข้ามาสู่สภา ผม ไม่อยากให้เจ้าหน้าที่สภาทำงานเพราะมี ส.ส. เอาเงินไปให้เป็นส่วนตัว ผมไม่อยากให้ช็อกกล่าวหาที่ว่า เวลาคนนั้นอภิปรายทำไมแอบปิดเสียงเวลา

คนนั้นอภิปรายเพราะได้ชุดเสื้อผ้าตัดปีละกี่ชุด หรืออะไรอย่างนั้น ซึ่งเรามักได้ยินกันอยู่ในช่วงหลัง ๆ ซึ่งในอดีตไม่มี ในช่วงหลังมีคนที่สนับสนุนการคอร์ปชั่นหรือประเภทว่าชอบให้สินบนคนเข้ามาในสภามากขึ้น คนเหล่านี้ก็ใช้วิธีจับใจ จูงใจเจ้าหน้าที่สภาบางฝ่ายด้วยวิธีอย่างนี้ ซึ่งในสภาของเรามีคนไม่มาก เราสามารถดูแลพฤติกรรมที่ไม่ดีขจัดออกไปได้ เพราะเราไม่มีกระบวนการสาขาอยู่นอกที่นี้เพราะฉะนั้นเราดูแลคนของเราได้ดี อันนี้ก็เป็นที่ของฝ่ายเจ้าหน้าที่ อย่าไปหวังท่านประธานสภาครับ ท่านประธานสภาท่านเป็นนักการเมือง ท่านมาแล้วท่านก็ไป เจ้าหน้าที่เราต้องดูแลกันเองให้ดี ต้องรักสามัคคีกัน ต้องทำงานเพื่อหวังผล ประสิทธิภาพอย่าหวังผลคอยเอาใจนักการเมืองกลุ่มนี้กลุ่มนี้ ต้องทำตัวอย่างเป็นกลาง แล้วก็ต้องทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ อันนี้ผมคิดว่าจะทำให้เป็นส่วนส่งเสริมให้สภาของเราดีขึ้นด้วยครับ

★ ท่านเห็นด้วยถ้าเกิดมีการจัดตั้งสภาสาขาในต่างจังหวัด

ผมยังมองไม่เห็นว่ประโยชน์อยู่ตรงไหน แม้กระทั่งการแยกบริหารจากสภาผู้แทนไปเป็นวุฒิสภา ถ้ามองในแง่ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ร่ำรวยผมคิดว่าเป็นความสิ้นเปลืองมาก แต่ว่าในสภานี้เนื่องจากเป็นผู้จัดงบประมาณเอง เพราะฉะนั้นจึงจัดเอาๆ อยากได้อะไรก็วางงบประมาณเอาเอง จึงเป็นจุดที่ได้เปรียบคนอื่นเขา แต่ว่าถ้ามองในแง่ส่วนรวมประโยชน์ที่ได้มีเลขาธิการเพิ่มขึ้นอีก ๑ คน รองเลขาธิการ มีเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น แต่ว่างานที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติเพิ่มขึ้นใหม่ ผมไม่แน่ใจ

★ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบัน

ผมคิดว่า ส.ส. ที่เรียนไว้เมื่อตอนต้นก็คือว่ามีความหลากหลาย มีสาขาวิชาความรู้ อาชีพเข้ามามากขึ้น ในสภาจึงมีการอภิปรายที่เป็นเรื่องเป็นราวที่หลากหลายมากกว่าในอดีต แต่ว่าส่วนหนึ่งก็อยู่กับประธานสภาในการควบคุมดูแลว่า เราสามารถดึงศักยภาพของ ส.ส. ได้มากน้อยเพียงใด เช่นการเปิดโอกาสให้อภิปรายในสิ่งที่เป็นสาระ การลดจำนวนที่ไม่เป็นสาระ จะทำให้คุณค่าการใช้เวลาในสภานั้นดีขึ้น ถ้าเทียบสภาเรากับสภาที่อื่นแล้ว บางทีในสภาของเราสิ่งที่ไม่เป็นสหายังมากอยู่ เพราะว่าบางทีการควบคุม นั้น ก็น่าเห็นใจประธานเหมือนกัน เพราะว่าอาจจะถูกขอร้องในพรรค หรือ อาจจะถูกวิพากษ์วิจารณ์แล้วก็โดยเฉพาะคือส่วนตัวของประธานแต่ละท่านก็เป็นอิสระที่ท่านจะทำงานไปในแนวทางไหนก็ได้ แต่ผมคิดว่าในแง่ดีคือสภามีคนมีความรู้มากขึ้น ในแง่ลบก็คือที่มาของสมาชิกในสภานั้นมาจากการซื้อเสียงมากขึ้น ซึ่งเป็นจุดอ่อนอย่างที่ผมเรียนไว้ตอนต้นแล้ว แต่ว่าโดยที่ขณะนี้เรามีเครื่องมือ คือมีผู้ช่วย ส.ส. ในอดีตไม่มี ถ้าเราใช้ตำแหน่งผู้ช่วย ส.ส. มาช่วยงานจริง ๆ ไม่ใช่เอาญาติพี่น้องมากินตำแหน่งแล้วไม่ได้ให้สถานภาพหรือศักยภาพของผู้แทนราษฎรดีขึ้นก็ไม่มีประโยชน์ เรามีกรรมาธิการ ถ้ากรรมาธิการเข้าใจบทบาทขอบเขตตัวเอง แล้วก็เอาคณะที่ปรึกษากรรมาธิการโดยเลือกคนเก่งๆ เข้ามาช่วยก็จะมีส่วนช่วย ไม่ใช่เอาเพื่อน ส.ส. ที่สอบตก หรือคนที่ไม่มีความรู้พอจะมาเป็นที่ปรึกษา หรือคนที่ให้คำปรึกษาความรู้น้อยกว่าคนที่จะขอรับคำปรึกษา อย่างนี้ก็ไม่ มีประโยชน์ อันนี้ก็เป็นเรื่องของสภาซึ่งจะต้องดูแลกัน แต่ว่าที่นี้เป็นอิสระ ก็เลยทำให้ความคิดการตัดสินใจนั้นอิสระพอสมควรผมคิดว่าประสิทธิภาพในการควบคุมดูแลก็อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ครับ

★ **อยากให้ท่านเปรียบเทียบบทบาทของท่านระหว่างที่เป็นประธานสภากับตอนที่เป็นนายกรัฐมนตรี**

บทบาทจะต่างกันมากนะครับ แต่ผมเรียนได้ว่าความเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรของผม ไม่ต้องการให้ใครมา Lobby มาขอร้องให้ทำสิ่งที่ผิดกระบวนการประชาธิปไตย เช่นเขาเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ แล้วไปจ้าง ส.ส. ให้ถอนชื่อ หรือเรียกร้องให้ ส.ส. ถอนชื่อ ให้รางวัลว่าถ้าถอนชื่อไม่ให้ครบจะให้งบประมาณสร้างสะพาน ๒๐ ล้านอย่างนี้ ซึ่งมี ส.ส. บางคนมาร้องกับผมตอนผมเป็นประธาน อย่างนี้ผมผ่านมาแล้วผมเห็นมาแล้ว ผมจึงไม่สนับสนุนในยุคที่ผมเป็นนายกฯ จึงไม่เคยมาขอร้องประธานสภาให้ทำสิ่งที่ผิด สิ่งทีนอกเหนือจากกระบวนการระบบควรจะเป็นไป ใครเปิดอภิปรายให้เขาเปิด ใครอยากจะเสนอญัตติให้เขาเปิดให้เขาทำ อย่าไปขอร้อง อย่าไปเรียกร้อง อย่าไปทำอะไรให้กระบวนการเสียหายไป นี่คือสิ่งที่ผมพยายามรักษากระบวนการ เพราะผมถือว่าผมมาจากสภา ผมต้องพยายามรักษากระบวนการของสภาให้เป็นไปโดยราบรื่นและให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ของระบบที่จะอยู่ได้อย่างมั่นคง

★ **แล้วบทบาทในปัจจุบันที่ท่านเป็นผู้นำฝ่ายค้าน**

ผู้นำฝ่ายค้านหรือบทบาทของฝ่ายค้าน ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งกระบวนการประชาธิปไตยในระบบนี้ ที่จะรักษาดุลอำนาจของฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ แต่สำหรับฝ่ายค้านนั้นอยู่ทางฝ่ายนิติบัญญัติก็เป็นเรื่องของการถ่วงดุลอำนาจให้ไม่ปล่อยให้กระบวนการเมืองนั้นเป็นเผด็จการ มีฝ่ายค้านคอยติดตามควบคุมการบริหารงานตามนโยบายของรัฐบาล แต่ผมไม่อยากจะให้ฝ่ายค้านคือฝ่ายค้าน อย่างที่เป็นในอดีต คือทำอย่างไรล้ม

รัฐบาลได้ คิดแต่เรื่องล้มรัฐบาลอย่างเดียว เปิดสมัยประชุมก็เปิดอภิปราย
 ไม่ไว้ใจใจ ไม่มีเรื่องก็สร้างเรื่อง สร้างสถานการณ์หรือเอาเรื่องมาโกหก
 เพื่อให้สมาชิกได้พูด และตรงนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผมใช้ในตอนเป็นประธาน
 สภาผู้แทนราษฎร คือการอภิปรายแล้วตีหัวแล้ววิ่งเข้าบ้าน ผมพยายามไม่
 ให้ใครตีหัวคนแล้ววิ่งเข้าบ้าน ใครไปกล่าวพาดพิงคนอื่นเขาก็มีสิทธิตอบได้
 แม้ว่าตามข้อบังคับเขาพูดไปแล้ว แต่ว่าถ้าพาดพิงก็ต้องมีสิทธิตอบได้
 ถ้าสภารักษากฎเกณฑ์อันนี้ไว้ได้จะทำให้ประสิทธิภาพในที่ประชุมนั้น เอา
 ความจริงมาพูดมากขึ้น ไม่ใช่ใครโกหกก่อนถูกคนโกหกหลังลบล้าง หรือคน
 พูดจริงก่อนถูกคนโกหกหลังลบล้าง เพราะคนโกหกหลังไม่มีใครมาลุกขึ้น
 พูดอีกแล้ว เพราะประธานเกรงตรงว่าคนที่พูดหลังแล้วคนอื่นมาพูดต่อไม่ได้
 ถ้าพาดพิงก็มีสิทธิที่อีกฝ่ายหนึ่งขึ้นมาพูดได้ อันนี้คือจุดที่ผมเห็นอยู่ตลอดมา
 พยายามรักษาตรงนี้ แต่ผมคิดว่าที่ผมเรียนว่าไม่อยากให้ฝ่ายค้านเป็นฝ่าย
 แค้น เพราะว่าผมคิดว่าในระบบนี้ฝ่ายค้านเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วน
 หนึ่งที่ดูแลการบริหารงานรัฐบาลก็จริง แต่ฝ่ายค้านไม่ใช่เป็นฝ่ายที่จะล้ม
 รัฐบาลทุกวัน ต้องเป็นสิทธิรัฐบาลที่อยู่ตามวาระ และก็เป็นสิทธิฝ่ายค้าน
 ที่เห็นว่าเมื่อการบริหารงานมีปัญหาไม่เป็นไปตามนโยบายหรือทุจริตประพฤ
 ติมิชอบ ก็สามารถดำเนินการตามวิถีทางบทบาทอำนาจที่ฝ่ายค้านจะทำได้
 แต่ที่ไม่อยากให้เป็นฝ่ายแค้น เพราะว่าถ้าหากการเมืองเราต้องเปลี่ยน
 รัฐบาลทุก ๓ เดือน ใครมาเป็นคอยล้มล้างให้ได้ ผมคิดว่าอันนี้การบริหาร
 งานก็จะมีปัญหา การบริหารเมืองบ้านก็จะมีปัญหา ตรงนี้ถึงอยากให้
 ระบบมันไปได้ แต่แน่นอนระบบจะไปได้ฝ่ายรัฐบาลก็ต้องดีด้วย ถ้าฝ่าย
 รัฐบาลไม่ดีจะบอกให้ฝ่ายค้านสนับสนุนก็คงเป็นไปได้

★ ท่านคิดว่าฝ่ายนิติบัญญัติในรัฐสภาไทยเรานี้มีการควบคุมฝ่ายบริหารได้อย่างไรบ้าง

ในระดับหนึ่งเท่านั้นแหละครับ จริงๆแล้วจะคุมคือต้องแยกให้ออกเสียก่อนว่า สิทธิของรัฐบาลในการบริหารตามนโยบายของรัฐบาลไม่จำเป็นต้องเหมือนกับฝ่ายค้าน ฝ่ายค้านจะมาเรียกร้องว่าคุณควรจะทำตามความเห็นของผมนี้ ไม่ถูก มีสิทธิบริหารงานตามคิดของฝ่ายรัฐบาลเอง ฝ่ายค้านก็มีสิทธิจะคิดตามลักษณะของฝ่ายค้านเอง แต่ว่าถ้าการทำงานใดที่มีพฤติกรรมว่าบ้านเมืองจะเสียหายแม้ว่าจะเป็นสิทธิของรัฐบาลในการทำงานตามนโยบายของรัฐบาลเองก็ดี หรือมีกระบวนการที่เห็นได้ชัดว่าผิดกฎหมายหรือหาผลประโยชน์ อย่างนี้ก็เป็นเรื่องที่ฝ่ายค้านจะต้องดำเนินการตามวิถีทางในระบบรัฐสภาครับ

นั่นเป็นหนึ่งในอำนาจของฝ่ายบริหารที่จะรักษาดุลอำนาจทางสถาบันฝ่ายนิติบัญญัติ คือเมื่อรัฐบาลเห็นว่ารัฐบาลบริหารงานไม่ได้เนื่องจากสภาเป็นสาเหตุ เสียใจไม่พอ หรือความเห็นไม่ตรงกัน รัฐบาลก็มีสิทธิที่จะให้ประชาชนตัดสินใจว่าอย่างไรหนูกกว่า โดยประชาชนเลือกใหม่โดยยุบสภา เพราะฉะนั้นกระบวนการยุบสภา ก็เป็นการใช้กระบวนการอำนาจของฝ่ายบริหารที่รักษาดุลอำนาจของตัวเอง เช่นเดียวกับที่ฝ่ายค้านมีสิทธิขับไล่รัฐบาล

★ ฉายาที่ท่านได้รับว่า ไบมีตโกนอาบน้ำผึ้ง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ผมเข้าใจว่าเขาตั้งให้สมัยโน้นสมัยที่เป็นผู้แทนฝ่ายค้านในสมัยเผด็จการสมัยที่ทหารปกครอง ซึ่งในสมัยนั้นถ้าพูดจริง ๆ แล้วก็ไม่ค่อยมีใครกล้าพูดมากนักในสภา แต่ผมเป็นนักการเมืองรุ่นใหม่มคนหนึ่ง ในสมัยนั้นที่กล้าพูด

แล้วก็กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเผด็จการในสมัยนั้น แล้วก็โดยส่วนตัวเป็นคนสุภาพเรียบร้อยจะนั้นเวลาอภิปรายในสภาก็พูดสุภาพเรียบร้อย แล้วเคารพประธานเพราะฉะนั้นถ้อยคำก็จะไม่หยาบคาย ไม่ด่าคนด้วย ถ้อยคำที่หยาบคาย แต่ว่าใช้ถ้อยคำที่กินความหมายเพื่อให้เขารู้สึกเช่น สมัยท่านจอมพล ถนอม จอมพล ประพาส ก็พูดถ้าแปลเป็นธรรมดาคือ หน้าด้าน แต่ว่าไม่ใช่คำว่า หน้าด้าน เพราะรู้ด้านหน้าแรงไป ก็ใช้คำว่า เราพูดไปเหมือนหยิกหนังช้างอย่างนี้เป็นต้น หรืออีกหลายครั้งแต่ว่าเป็น ยุคสมัยนั้น เพราะโดยส่วนตัวผมไม่ใช่คนที่ก้าวร้าวคน แต่ผมเป็นคนที่ทำให้ ความเคารพแม้จะเป็นคู่ต่อสู้ หรือเป็นนักการเมืองเผด็จการ ผมก็ให้ความเคารพและก็ไม่หยาบคายกับเขา ก็เลยมาเรียกเป็นใบมีดโกนอาบน้ำผึ้งคง จะหมายถึงว่า หวานแต่ว่าเฉือนแล้วก็ขาด

☛ **อยากให้ท่านปากอะไรถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประชาชน**

คือในหมู่ของเพื่อนนักการเมืองด้วยกัน ผมไม่อยู่ในฐานะที่บังอาจไปสั่งสอนอะไรใครแต่สำหรับเพื่อนนักการเมืองรุ่นใหม่ออกไปที่จะเข้ามานั้น อยากจะแนะนำว่าขอให้มาโดยวิธีทางที่ถูกต้องเถอะ แล้วจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี คืออย่าซื้อเสียงมา ผมพูดเรื่องอย่างนี้ได้เต็มปาก เพราะชีวิตผมเล่นการเมืองผมไม่ต้องมาซื้อเสียงแม้แต่ ๒๕ สตางค์ ทำให้มีศักดิ์ศรีครบ แล้วทำให้ภูมิใจมากที่เป็นผู้แทนของประชาชน แต่ว่าถ้าซื้อเสียงมาก็ไม่มีความภูมิใจถ้าเราไม่ได้มาจากหัวใจชาวบ้าน ผมมาจากชาวบ้านแล้วเป็นที่ ๑ มาทุกครั้ง ผมภูมิใจและความภูมิใจดังกล่าวนี้ทำให้ผมผูกพันกับเขามาก ผมไม่เคยคิดทำอะไรที่นอกเหนือจากสิ่งที่ถูกต้อง ไม่เคยคิดหาผลประโยชน์ส่วนตัว เพราะผมรู้ว่าคนเลือกผมมาด้วยหัวใจ การที่

คนไปซื้อเสียงเขาแล้วเขาไม่เลือก เขาเลือกเรา ทำให้ผมรู้ว่าเป็นบุญคุณที่
ผมตอบแทนเขาตลอดชั่วชีวิตนี้ผมถึงไม่คิดอะไรที่ผิดจากครรลองคุณธรรม
ที่นักการเมืองจะพึงมี แล้วก็กลับไปเยี่ยมเขาด้วยความรู้สึกอบอุ่น มีความ
รู้สึกว่าเขาเป็นผู้ที่สนับสนุนเราอยู่ตลอดเวลา จะคิดจะทำอะไรคิดถึงเขา
อะไรที่ประโยชน์ของเขาจะเสียหายอะไรที่จะทำให้ส่วนรวมเสียหายก็ไม่คิด
ทำให้การใช้ดุลยพินิจบริสุทธิ์ แล้วเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ตรงกันข้าม
ถ้าเราซื้อเสียงมา เราก็คิดตอบแทน คิดหาผลประโยชน์ หรือถ้าเรารวย
แล้วไม่คิดหาประโยชน์แต่เราก็ต้องระวังธุรกิจของตัวเอง ทำให้ความคิดที่
อิสระในการทำงานให้ประเทศชาติสูญหายไป คิดให้ประชาชน ๕๐ คิดให้
ตัวเอง ๕๐ หรือคิดให้บริษัทตัวเอง ๒๕ อย่างนี้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นอยู่
เพราะฉะนั้นขอให้นักการเมืองที่จะมาใหม่นั้น พยายามมาในทิศทางที่ถูก
อาจจะยากนะครับ แต่ว่าท่านต้องทำงานหนัก เหมือนผมทำงานหนัก ผม
ไม่เคยสบายแม้ผมอยู่ในฐานะรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน เพราะผมอยู่กับชาว
บ้านเขาและอยู่จนกระทั่งเขาเข้าใจ แต่ว่าต้องทำงานหนัก สำหรับเพื่อน
นักการเมืองหรือพี่น้องในปัจจุบันนั้นก็เป็ลสิทธิของแต่ละคนที่จะประพฤติ
ปฏิบัติตนอย่างไรไปในวิถีทางที่เห็นว่าเหมาะสมแต่อย่าลืมว่าเราอยู่ใน
สายตาประชาชน เรามีส่วนที่ทำให้การเมืองดีขึ้นและเลวลงใครประพฤติ
ไม่ดีก็ทำให้การเมืองเลวลง ใครประพฤติดีก็ทำให้การเมืองดีขึ้น สำหรับพี่
น้องประชาชนนั้นผมอยากให้ท่านมีสติในการสนับสนุนแนวทางประชาธิปไตย
ขอให้ท่านอยู่ข้างหลังนักการเมืองที่ดี และขอให้ท่านมั่นคงอย่าหวั่นไหว
ตามกระแสวาทะของสังคมเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การสื่อสารรวดเร็ว
บางครั้งการสื่อสารที่รวดเร็วแต่ขาดความเป็นจริงทำให้การใช้ดุลยพินิจของ
พี่น้องประชาชนคลาดเคลื่อน อย่าอยู่กับกระแสการโฆษณาเกินไป เหมือน

การซื้อสินค้าที่ซื้อจากแรงโฆษณาสูง เลือกนักการเมืองที่ขึ้นอยู่กับกระแส บางทีก็ไม่ได้ของดีเสมอไป เพราะฉะนั้นอยากให้มันคงปักหลักดูคนเล็กๆ ดูพรรคการเมืองเล็กๆแล้วก็จะทำให้เรามีสติในการพิจารณาเลือกนักการเมืองที่ดีเข้ามาสู่สภา ถ้าพี่น้องเลือกคนดีเข้ามามั่นใจได้ว่า ไม่ว่าจะงานรัฐบาลหรืองานสภาก็จะดีไปในระดับหนึ่งแล้ว แต่ว่าถ้าเลือกคนไม่ดีเข้ามา นอกเหนือจากไม่ดีทั้งภายในประเทศทั้งหลักการบริหารบ้านเมือง มันจะไม่ดีไปถึงระดับนานาชาติ มันทะลุไปถึงพวกเราในที่สุด ไม่ใช่ เพราะประโยชน์ของเราเท่านั้น หน้าตาของประชาชนก็กระทบไปด้วย เกียรติภูมิ ชื่อเสียงของประเทศก็กระทบไปด้วย ก็อยากกราบฝากพี่น้องประชาชนทุกคนให้ช่วยยื่นเคียงข้างระบอบประชาธิปไตย สนับสนุนนักการเมืองที่ดี แล้วก็มีความคิดที่มันคงตลอดไปครับ

ของ

ศาสตราจารย์มารุต บุณนาค

■ **กรุณาเล่าประวัติดส่วนตัวและประวัติทางการเมืองของท่าน**

เอาสั้น ๆ ดีไหมครับผมได้เริ่มใช้ชีวิตการเมือง โดยเป็นสมาชิกประเภทแต่งตั้งก่อนเมื่อปี ๒๕๑๕ ในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ต่อมาเมื่อปลายปี ๒๕๑๖ ก็มีวิกฤติการณ์ทางการเมือง มีการยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดนั้น และตั้งสมัชชาแห่งชาติขึ้น จำนวน ๒,๐๐๐ คน แล้วให้เลือกกันเอง ให้เหลือ ๒๙๙ คนเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผมก็ได้รับเลือกมาอันดับที่ ๑๑ ได้ทำหน้าที่อยู่ปีเศษ และปลายปี ๒๕๑๗ ก็ถือได้ว่าเราเป็นสมาชิกรัฐสภา ชุดแรกที่ได้เข้าใช้อาคารใหม่คืออาคารปัจจุบันของสภาในขณะนี้ในปี ๒๕๑๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิกทำหน้าที่จนถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ก็เกิดการปฏิรูปการปกครอง ต่อมาก็มาร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อปี ๒๕๒๒ โดยเป็นเลขาธิการพรรคถึงปี ๒๕๒๕ และจากนั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ก็ป็นหัวหน้าพรรค ส่วนในตำแหน่งทางการเมืองนั้นก็เคยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และต่อมา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ๒ สมัย และก็ป็นรัฐมนตรี

กระทรวงศึกษาธิการ ครั้งสุดท้ายในการเลือกตั้งปี ๒๕๓๕ ครั้งที่ ๒ ก็ได้รับเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภาเป็นเวลา ๒ ปี ๘ เดือน ก็เกิดกรณียุบสภา และในการเลือกตั้งคราวที่แล้วมานี้ ผมได้ผิดพลาดทางเทคนิค แพ้การเลือกตั้งไป เวลานี้ก็ยังสนใจการเมืองอยู่ ยังเป็นรองหัวหน้าพรรคและก็ช่วยงานของพรรคอยู่ นอกจากนั้นก็สอนวิชากฎหมายตามสถาบันต่างๆ เป็นประจำนี้ประวัติย่อ ๆ

■ รวบรวมระยะเวลาในการทำงานด้านการเมืองของท่านประมาณกี่ปี

ถึงเวลานี้ ๒๐ กว่าปี รวมทั้งการแต่งตั้งรวมทั้งชีวิตของการเป็นนักการเมือง ประเภทแต่งตั้ง คือเวลาเป็นสมาชิกประเภทแต่งตั้ง มีความคับใจเหมือนอย่างที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาทุกวันนี้คับใจอยู่ มีการได้รับฟังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรท่านกล่าวเสมอว่า พวกคุณนะไม่ยากเลือกตั้งอยากนั่งสภาฯ โดนมาตลอดทั้งที่เราทำหน้าที่เหมือนกับ ส.ส. เหมือนในขณะนี้ก็ฝากไว้สำหรับท่านสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันว่าความรู้สึกนี้มันมีมานานแล้วก็ต้องทำหน้าที่ด้วยความอดทน ถึงแม้ว่าจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาอาจจะทำหน้าที่ได้ดีก็ได้ เพราะฉะนั้นต้องอดทน

■ และในบทบาทหน้าที่ของประธานรัฐสภาที่ท่านดำรงตำแหน่งล่าสุด ท่านได้ทำอะไรบ้าง

ในทางรัฐสภาได้ประสานงานร่วมกับท่านประธานวุฒิสภาคือท่านมีชัย ฤชุพันธุ์ ได้พัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในสำนักงานนี้ก็คิดร่วมกัน แต่ว่าเรามามุ่งเน้นออกมาในรูปของทางด้านสภาผู้แทนราษฎรมากหน่อย เพราะว่าไม่อยากจะไปออกในรูปของประธานรัฐสภาซึ่งจะเป็นการผูกมัดทาง

วุฒิสภามากไป เช่น ในประเด็นที่เราต้องการพัฒนาประชาธิปไตย ก็ได้จัดตั้งสถาบันพระปกเกล้าขึ้น โดยสถาบันที่เผยแพร่ประชาธิปไตย โดยได้ขอพระราชทานนามนี้ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชานุมัติให้ และโดยวัตถุประสงค์ที่จะให้สถาบันนี้เป็นระดับกรมแต่ในขั้นต้น คณะกรรมการ ก.ร. ของสภาให้แค่กองก่อนจะเผยแพร่ประชาธิปไตย ซึ่งเราได้เคยทดลองทำในปี ๒๕๓๕-๒๕๓๖-๒๕๓๗ มาแล้ว ในรูปของ คณะกรรมการเผยแพร่ประชาธิปไตยในบรรดาวิทยาลัยครูที่วราชนาจนจักร ซึ่งได้ผลมากเพราะว่าเราเห็นว่าในหลาย ๆ ประเทศนี้ทางสภาเขามีหน้าที่ช่วยเหลือในทางพัฒนาประชาธิปไตยเพราะฉะนั้นเราต้องทำและสิ่งหนึ่งที่เราเห็นว่าควรวางรูปแบบเอาไว้ เมื่อปี ๒๕๓๗ ขณะที่เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง มีการประท้วงในเรื่องรัฐธรรมนูญหน้าสภานี้ สถานการณ์กำลังตึงเครียดผมได้พยายามแก้ไขเหตุการณ์ โดยการตั้งคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยขึ้น โดยท่านอาจารย์หมอบระเวศ ะลี เป็นประธาน คณะกรรมการชุดนี้ก็ได้ทำงานกันมาเป็นเวลา ๑๑ เดือน ได้วางรูปแบบแผนงานต่าง ๆ เป็นเอกสารส่งให้หัวหน้าการเมืองทุกพรรคได้ไปศึกษา อันนี้ก็เป็นต้นเหตุ

อันหนึ่งซึ่งรัฐบาลปัจจุบันก็ได้เขียนไว้ในนโยบายว่าจะพัฒนาประชาธิปไตย นำแนวทางของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นต้น เมื่อผมได้มารับหน้าที่ใหม่ ๆ ผมก็ได้แถลงต่อสื่อมวลชนเมื่อปี ๒๕๓๕ อยู่ ๒-๓ ประการ ประการแรก คือในเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยประการที่ ๒ ในเรื่องของการจัดหาสถานที่ของรัฐสภา ว่าทุกวันนี้ถ้าเราเทียบกับประเทศทั้งหลายในที่เป็นประชาธิปไตยด้วยกันนี้ ส.ส. ของเราไม่สามารถมีห้องทำงาน ทั้งที่ขณะนี้มีสตางค์แล้วได้ผู้ช่วยถึง ๓ คน ไม่มีห้องทำงาน

เราจะขยายก็ไม่ได้ที่มันแคบ เพราะฉะนั้นในทุกวันนี้ก็มีแค่ห้องประธาน กรรมการเท่านั้น นอกนั้นก็ไม่มี จะมานั่งเขียนหนังสือกันตามห้องกาแฟ บ้าง สโมสรบ้าง ซึ่งไม่ถูกต้อง เราก็มินโยบายได้ถึงกรรมการชั้น โดยทำนอctrongประธานท่านถวิล ไพรสณฑ์ เป็นผู้ดำเนินการซึ่งน่าจะเสียชีวิต เราจะทำจะได้อ่านแล้วไม่ได้ และเดิมจะได้ที่รถไฟ ที่ตรงสวนจตุจักรแล้วไม่ได้ซึ่งความประสงค์ของเราต้องการอยู่ในกรุงเทพฯนี้ เมื่อหาไม่ได้ก็หากันต่อไป แต่ว่าได้ทราบว่าคณะกรรมการวิสามัญงบประมาณนี้ มีความเห็นว่าไม่ควรย้าย แต่ควรจะไปเช่าอาคารในที่ใกล้เคียงกันเพื่อให้เป็นที่ทำงานของ ส.ส. และเป็นที่พักของ กรรมการซึ่งส่วนตัวผมไม่เห็นด้วย เพราะว่าการประชุมกรรมการ เราจำเป็นต้องใช้วันประชุมเดียวกับวันประชุมสภา เหมือนกันถ้าอยู่ในอาคารเดียวกันลงมาไหวคได้เข้าออกได้ถ้าอยู่คนละแห่งก็คงจะวุ่นวายมาก ผมคิดว่าในปัญหานี้ทางท่านประธานปัจจุบันคือ ท่านบุญเฮื้อ ประเสริฐสุวรรณ ก่อนจะได้ทบทวนกันใหม่แค่สิ่งหนึ่งที่เรามุ่งหวังก็คือ เรื่องสวัสดิการของข้าราชการชั้นผู้น้อยในรัฐสภา คือทำงานกันหนักที่อยู่อาศัยก็ไม่มี เรามีโครงการถ้าเราได้ที่กว้างขวางพอเราอาจจะมีอาคารให้ข้าราชการชั้นผู้น้อยได้อยู่อาศัย นี่เป็นแผนการ สิ่งหนึ่งที่เราต้องการมาก อีกอันหนึ่งก็คือ ห้องสมุดของสภา ซึ่งพวกเราคงได้เห็นแล้ว อย่างเช่น ห้องสมุดของสภาองเกรสของสหรัฐถือว่าเป็นห้องสมุดที่ใหญ่มาก แม้แต่หนังสือภาษาไทย ก็ยังมีห้องสมุดของสภานี้ขยายไม่ได้คำรับตำราก็มีน้อย แต่ได้อาศัยความสามารถของเจ้าหน้าที่สภานี้ได้ช่วยทำไปได้อย่างดี สิ่งที่ผมแถลงเมื่อตอนรับหน้าที่นั้น คือระบบคอมพิวเตอร์ให้ข้อมูลสมาชิกสภาหลาย ๆ ประเทศนี้ต้องการข้อมูลอย่างไร นี่ถ้ากคคีย์ตามที่ต้องการนี้

มันจะได้ข้อมูลที่ตอบมา ของเรานี้ก็ได้เพียรพยายามทำมาก็ได้ไปส่วนใหญ่ แล้วก็จะได้ข้อมูลหลายอย่าง เช่น เราอาจจะถามว่ารัฐบาลเสนอแก้กฎหมายพระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่งออกมานี้ ทุกวันก็ต้องไปเที่ยวค้นดู ชื่อกฎหมายเก่ามาอ่าน ค้นห้องสมุดต้องไปตามเจ้าหน้าที่สภาฯ แต่ถ้าระบบคอมพิวเตอร์เสร็จ เราตัดไป ๒-๓ ครั้ง ปรากฏข้อความว่ากฎหมายเก่าว่าอย่างไร สิ่งเหล่านี้ก็ได้ทราบว่าได้พัฒนาไปบ้างแล้ว เท่านั้นผมนึกออกนะครับ

■ ท่านคิดว่าสภานิติบัญญัติสามารถควบคุมฝ่ายบริการได้อย่างแท้จริงหรือไม่

เราต้องยอมรับตรง ๆ ว่าการควบคุมฝ่ายบริหารทำได้มากพอสมควร โดยเฉพาะถ้าเป็นสมาชิกฝ่ายค้านนี้ทำได้เต็มที่ในการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ การยื่นกระทู้ต่าง ๆ จะสังเกตเห็นได้ว่า ในรัฐบาลชุดที่แล้วนี้ ในเวลา ๒ ปี ๘ เดือน ได้ถูกญัตติไม่ไว้วางใจถึง ๕ ครั้ง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา เพราะว่ารัฐบาลได้มีโอกาสตอบชี้แจง นี้ก็ได้ประโยชน์และในการควบคุมรัฐบาลโดยคณะกรรมการทั้งสามัญและวิสามัญนี้เป็นประโยชน์มากจะช่วยให้ได้มาก เช่น ผมจำได้ว่ามีหลายเรื่อง แต่พอจะยกตัวอย่างสัก ๒ เรื่อง เช่น โรงไฟฟ้าลิกไนท์ที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ที่เป็นพิษเป็นภัยขึ้น คณะกรรมการวิสามัญซึ่งได้แต่งตั้งได้ตรวจสอบได้ข้อมูลมาแจ้งให้รัฐบาลทราบก็ได้แก้ไขหรือเช่น โสภณฤกษ์และโยนทิ้งมาจากศาลากลางจังหวัดสงขลาดูเหมือนว่าเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองจะเพิกเฉย สภาก็ตั้งคณะกรรมการสอบสวน รุข้อมูลส่งให้ทางรัฐบาลก็ได้ตัวผู้กระทำผิดส่งฟ้องศาลลงโทษไปแล้ว นี่เป็นตัวอย่าง แต่มันอาจจะมีความอึดอัดใจบ้างสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฟากรัฐมนตรีไม่ว่าเป็นยุคไหนก็ตาม บางครั้งอาจจะมีความอึดอัดใจว่า ที่รัฐบาลทำนี้ไม่ถูกต้องนะ แต่เนื่องจาก

เป็นฝ่ายรัฐบาลไม่รู้จะทำอย่างไร ซึ่งผมคิดว่าวิธีการที่ถูกต้องนี้ ควรจะพูดกันในที่ประชุมพรรค อย่างสมมุติเราเป็นพรรคร่วมรัฐบาลนี้ ถ้าเห็นว่ากระทรวงไหนทำอะไรไม่ถูกต้อง เป็นที่น่าเกลียดน่าสงสัยเราพูดกันในพรรค และก็ผู้แทนของพรรคอาจจะไปหาหัวหน้าพรรคหรือใครก็ได้ ก็จะเจรจากับหัวหน้ารัฐบาลเพื่อแก้ไขเสีย ไม่ควรจะไปให้สัมภาษณ์ให้ร้ายฝ่ายเดียวกันในหน้าหนังสือพิมพ์ นี่เป็นสิ่งที่ควรระมัดระวัง เพราะว่ามันยากทางการเมืองมันสำคัญ แต่ความสำคัญก็มีว่ารัฐบาลน่าจะทำไมถูกแต่ว่าวิธีก็ต้องทำตามขั้นตอน ผมก็ยังไม่สบายใจนี้กว่า ไม่ว่าจะชุดที่แล้วหรือชุดปัจจุบันนี้บางครั้งจะมีส.ส.ฝ่ายรัฐบาลเองไปตีรัฐบาลในหน้าหนังสือพิมพ์ซึ่งไม่ถูกต้องว่ากันไปตามวิธีการ

■ ถ้าอย่างนั้นท่านคิดว่าถ้าสมมุติไม่มีการต้องสังกัดพรรคให้ทุกคนสามารถสมัครอิสระได้เลย จะเป็นวิธีการแก้ไขได้ไหม

เราเคยมีแล้วในรัฐธรรมนูญก่อนปี ๒๕๑๗ ดูประวัติแล้วไม่ไหว เลอะเทอะคือเราคิดว่าในสภาเรามีเสียสมมติว่าเรามี ๖๐ คน เราจะไปรู้ได้อย่างไรว่าในสมาชิก ๖๐ คนเกิดมีสัก ๔-๕ คน ยกมือให้ฝ่ายค้านพูดต่อว่าบอกผมยิ้มใบลาออกแล้วครับ ผมมาอยู่พรรคโน้น เมื่อผมเป็นเลขาธิการพรรค นี่ผมยังจำได้มีสมาชิกอย่างน้อย ๕ คน ในช่วงปี ๒๕๒๕ ได้ลาออกไปเข้าพรรคอื่น เพราะเขามีความขัดสนในบางเรื่องบางราว เพราะฉะนั้นการที่ต้องสังกัดพรรคเป็นเรื่องจำเป็น แต่มีอยู่ที่ว่าพรรคนั้นจะต้องมีระเบียบ การบริหารงานที่ดีไม่ใช่ว่าสมาชิกคนไหนทำอะไร ซึ่งในสายตาประชาชนมันไม่น่าผิดหวังแต่ไม่ถูกต้องตามความประสงค์ของพรรคนี้ ก็ลงมติขับไล่ อันนี้มันไม่เป็นธรรมอาจจะมาแล้ว ผมไม่ได้พูดถึงใครบาง

ที่เขาแสดงความรู้สึก หรือว่าเขาทำอะไรซึ่งดูในสายตาคนทั่วไปไม่เสียหายอะไรเลย แต่เกิดไม่ต้องด้วยนโยบายของพรรค ซึ่งรุนแรงเหมือนกับอยู่ที่การปกครอง เพราะนักการเมืองไม่ใช่ข้าราชการหรือบริษัทห้างร้านที่จะปกครองในระบบผู้ได้บังคับบัญชา ต้องปกครองด้วยเสียงข้างมาก มติหรือเสียงข้างมากนี้ต้องเป็นธรรมด้วยไม่ใช่กรรมการเอาตามหัวหน้าพรรคยกมือพริบไล่ออกไปมันก็ได้ไม่ได้ อย่างบางพรรคเขาอยู่กันได้ อยู่มานานความเห็นไม่ตรงกันแต่เมื่อออกมาอย่างไรแล้วยอมปฏิบัติก็มีตัวอย่าง อย่าไปเอ่ยชื่อพรรคนั้นเลยครับ

■ ท่านคิดว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทและหน้าที่ของ ส.ส. อย่างไร

มีความเข้าใจว่า ส.ส. คนไหน นักการเมืองคนไหนมีคุณภาพ เป็นที่เชื่อถือได้หรือไม่น่าเชื่อถือได้ มันเป็นเรื่องที่น่าห่วงว่า ทุกวันนี้ประชาชนเริ่มเบื่อนักการเมือง ซึ่งความจริงไม่ควรจะเบื่อทั้งหมด นักการเมืองทั้งในซีกฝ่ายค้านหรือรัฐบาล ก็ยังมีคนดี ๆ อยู่เยอะเพราะฉะนั้นเพียงแค่ว่ามีบางส่วน อาจจะประพฤติดนไม่เหมาะสมมีพฤติกรรมไม่ดีก็เลยทำให้เกลียดนักการเมืองไปทั้งหมด อันนี้ต้องแก้ไข เพราะฉะนั้นผมคิดว่าเป็นเรื่องของพรรคการเมืองแต่ละพรรคจะต้องแก้ไขบทบาทของพรรค แก้ไขบทบาทของสมาชิกในพรรคให้มีบทบาทที่น่าจะเป็นเชื่อถือของประชาชนมากยิ่งขึ้น

■ ในความคิดเห็นส่วนตัวของท่าน ภาพพจน์ของ ส.ส. ในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา

เอาด้านความรู้ก่อนนะ ความรู้จะมากกว่า เมื่อรัฐบาลชุดที่แล้วสภาชุดที่แล้ว มีผู้สำเร็จปริญญาโท ปริญญาตรี ปริญญาเอก เยอะแยะมาชุดนี้กลับมากกว่า เช่นเมื่อชุดที่แล้วมีผู้สำเร็จปริญญาเอกประมาณ ๓๐ กว่า เตี้ยวันนี้รู้สึกจะ ๗๐ กว่าแล้ว เท่าที่อ่านดูในหนังสือ ปริญญาโทรวม ๑๐๐ ปริญญาตรีก็ ๒๐๐ กว่า และก็ความรู้ระดับต่าง ๆ อีก ทั้งในด้านประสบการณ์ เราถือว่าในด้านความรู้ไม่มีปัญหาหรอก มีปัญหาอยู่ที่การวางตัวของแต่ละท่าน เพราะว่าคนที่วางตัวดีเป็นที่เชื่อถือของประชาชนบางคนเขาไม่ได้เรียนหนังสือมากหรอก แต่บางคราวเรียนหนังสือมากกลับมีบทบาทที่ประชาชนรำคาญก็มี แต่โดยสรุปแล้วก็เหมือนกับมันต้องพัฒนาขึ้น เพราะฉะนั้นในแนวทางที่เราได้จัดตั้งสถาบันพระปกเกล้านี้ เพื่อให้เผยแพร่ประชาธิปไตยเป็นการฝังราก เช่น เราไปบรรยายให้วิทยาลัยครูฟัง เขาสนใจ เขาได้ตอบเขาซักถามพวกเหล่านี้ไป สอนลูกศิษย์ก็จะเผยแพร่เด็กรุ่นใหม่ต่อไป จะเป็นผู้แทนฯ หรือจะเป็นผู้เลือกผู้แทนฯ เขารู้จะเลือกคนอย่างไรความเกรงใจส่วนตัว บารมีต่าง ๆ นี่มันเป็นเรื่องของนักการเมืองรุ่นเก่า ๆ ซึ่งนับวันจะหมดไป ต่อไปจะมีนักการเมืองรุ่นใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งมาโดยความเชื่อถือของประชาชนโดยความศรัทธา ที่จริงเราว่าชาวบ้านทุกวันนี้ บางทีก็มีความรักความเกรงใจท่าน ส.ส. เก่าบางคนทั้งที่ในสายตาของส่วนรวมทั่วไป ส.ส. ท่านผู้นั้นอาจจะมีความเหมาะสม แต่ที่ท่านได้รับเลือกมา เพราะประชาชนเกรงใจท่านอยู่ เพราะฉะนั้นต้องรอคนรุ่นใหม่แล้วครับก็ต้องใช้เวลาครับ

■ แสดงว่าท่านเห็นด้วยกับการพัฒนาภาพพจน์

ใช่ ต้องมีการพัฒนาแน่

■ ท่านคิดว่าบทบาทของสมาชิกรัฐสภาในอดีตกับปัจจุบันนี้มีการพัฒนา
มากน้อยเพียงไหน

กิติ์ขึ้น แต่ละพรรคก็ทำงานมีแผนงานที่ดีอย่างฝ่ายค้านวันนี้ก็ไม่ทำ
อะไรผลิตผลตาม ได้มีการศึกษาข้อมูลพอสมควรอย่างจะสังเกตได้ว่าฝ่ายค้าน
ก็ให้โอกาสรัฐบาลมากที่จะไม่เปิดอภิปรายในสมัยแรกและการประชุม
วิสามัญที่จะถึงนี้ ฝ่ายค้านอาจจะทำได้เพราะประชาชนต้องการให้เปิด
อภิปราย และมีข้อมูลแล้วอาจจะเสนอเข้ามาก่อนเพราะราชบัญญัติ
งบประมาณหรือหลังพระราชบัญญัติงบประมาณ ถ้าเสนอเข้าไปอย่างนั้น
ในการประชุมวิสามัญที่จะถึงนี้รัฐบาลก็คงไม่กล้าที่จะปิดประชุมรัฐสภาก่อน
แต่ฝ่ายค้านก็ได้ประชุมแล้วแล้วยังให้โอกาสรัฐบาลอยู่เพื่อจะแก้ไขสิ่งต่าง ๆ
ถือว่าเป็นการเล่นการเมืองที่มีมารยาทที่ดี นี่เป็นตัวอย่างกิติ์ขึ้น ผมเข้าใจ
ต่างคนต่างเข้าใจกับและฝ่ายค้านใน ปัจจุบันก็ค่อนข้างจะมีระเบียบที่ดี
ก็ค้านกันในข้อบังคับแต่ในเกณฑ์ ปัญหาที่เราเคยเห็นในอดีตที่ค้านกันมา
โดยไม่ได้ค้านตามกฎหมายข้อบังคับ ในสภารุ่นนี้ยังไม่เห็น แต่อาจจะเพียง
ประชุมสมัยเดียวก็ได้ จะต้องดูกันอีกที่ตอนเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจมันจะมี
ความดุเดือด การประชุมกฎหมายธรรมดาเนี่ย การทักท้วงอะไรกันมันมีน้อย

■ ในปัจจุบันจะมีการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนถ่ายทอดการประชุมสภา
ท่านคิดว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้าง

มีข้อดีไม่ใช่ข้อเสีย เพราะว่าในสมัยเดิมในสมัยдикดำบรรพ์
ประชาธิปไตยประชาชนเข้าใจอย่างไร ท้องไร ท้องนา เข้าใจว่า
ประชาธิปไตยคือพระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงพิบูลสงคราม จริง ๆ ครั้น
สมัยนั้นไม่รู้เลยสภาทำอะไรเดี๋ยวนี้การถ่ายทอด ผมถึงได้มีแผนการที่จะให้

มีวิทยุสภาขยายเครือข่ายไปทั่วประเทศ เพราะทุกวันนี้ผมก็ประทับใจว่า แม้แต่เด็กที่เลี้ยงควาย ชาวบ้านที่เลี้ยงควาย ทำไร่ ทำนา ยังมีวิทยุ ทรานซิสเตอร์ติดตัวฟังการประชุมตลอดเลย ไม่ว่าจะเรื่องอะไรเขาจะฟังว่า ส.ส. จังหวัดของเขาทำอะไรบ้าง พูดจาอะไรบ้าง ได้รับทราบตามเรื่องทัน เวลานี้เราไปที่ไหนนี่ไปพบผู้คนตามหมู่บ้าน เขาจะพูดเรื่องการเมืองได้ ใน ระยะเวลาที่ผมเป็นประธานรัฐสภาผมเดินทางไปต่างจังหวัดบ่อยพอบพบชาวบ้าน ชาวบ้านคุยได้เลยและรู้ว่าเราเป็นใครคุยกันได้เลยตอบปัญหากันได้เลย ถ้า เป็นสมัยก่อนเมื่อสัก ๗-๘ ปีก่อน เราทำหน้าที่ฝ่ายบริหารเป็นรัฐมนตรี กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งไปพบชาวบ้านเราจะต้องไปแนะนำตัวเราเป็น ใครที่ไหน มาทำอะไร เดียวนี้เกือบไม่ต้องแล้ว เพราะว่าการเผยแพร่มี ประโยชน์แต่อาจจะมีเป็นผลเสียสำหรับนักการเมืองบางคนที่ไม่พัฒนาตัวเอง อันนี้เป็นผลเสียต้องพัฒนาตัวเอง เช่นการอภิปรายใช้คำหยาบคาย สามท้าว หรือว่าพูดจาไม่เรียบร้อยซึ่งไม่ได้มีทุกคน และบางคนก็ไม่ได้เป็น ทุกเวลา มักจะเป็นเวลาขบขี้ทโสะไม่ได้ผมเคยเห็น ส.ส.บางท่าน ท่าน เป็นคนเรียบร้อย แต่เวลาท่านบันดาลทโสะนี้ท่านแสดงอะไรมาทุกอย่าง เลยนี่จะแสดงได้ ซึ่งไม่ควรแสดงแม้ผมเองก็เคยถูกเขาแสดงมาแล้ว ผมก็ ยังจำได้ ส.ส.บางคนนะพูดจารุนแรงขอในสิ่งที่ผมให้ไม่ได้ ผมไม่ให้ก็ว่าผม เสียหายมากในสภา ผมก็ไม่ได้โต้ตอบอะไร ผมก็ดำเนินการประชุมต่อไป ในวันนั้นก็มีการถ่ายทอดทั้งวิทยุและทีวีด้วยพอผมพักลงมาข้างล่างท่านส.ส. นั้นก็ตามมาในห้อง บอกที่ประธานครับที่ผมทำเมื่อกี้ทำไปเพราะโมโห ผมขอประทานโทษด้วย ผมบอกไม่ถือสาหรอกต่อไปก็ระมัดระวังแล้วกัน จะทำอะไรก็ มันเป็นภาพพจน์ของสภา ไม่ใช่ระหว่างคุณกับผมเท่านั้น แต่ผมขอฝากสังเกตไว้ว่า เวลาคุณว่าผมคนเห็นทั้งประเทศนะ แต่เวลา

คุณมาขอโทษผม เรารู้อัน ๒ คนเท่านั้น ก็ฝากไว้แค่นี้

■ ในเรื่องการปฏิรูปการเมือง ท่านมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องนี้

ปฏิรูปการเมืองผมพูดตรง ๆ นะครับว่า แนวของท่านอาจารย์ ประเวศ ก็ดีมาก เพราะผมส่งให้พรรคการเมืองทุกพรรคทราบปลายเดือน เมษายน ท่านคงยังไม่ได้อ่านกันให้เรียบร้อยว่า จะต้องทำอะไรบ้าง และ ทำได้แค่ไหน เพราะว่าพอดีมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจและยุบสภาเสียก่อน เพราะฉะนั้นการที่ทางพรรครัฐบาลไปเขียนนโยบายว่าจะปฏิรูปการเมือง ตามแนวทางของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแก้มาตรา ๒๑๑ ผมคิดว่าตอนนั้นคงยังไม่ได้ศึกษาอย่างละเอียดใน ระหว่างหาเสียง คงไม่ได้ศึกษาก็พูดหาเสียงกันเรื่อย ว่าจะแก้ไข รัฐธรรมนูญตามนี้ แต่ความจริงการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามแนวทางของ คณะกรรมการ คพป. ของอาจารย์หมอประเวศมันต้องเป็นขั้นตอน ขึ้น ตอนแรกแก้มาตรา ๒๑๑ แต่ในขณะนี้ปฏิบัติไม่ได้หรอก เพราะจะไม่สามารถผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาได้ เพราะการที่จะไปตั้งกรรมการ ขึ้นเอาทั้งตามแนวของอาจารย์หมอประเวศนะครับหรือตามแนวของท่าน ประธานชุมพล ชูดใหม่ที่ตั้งขึ้นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านประธานชุมพล ตั้ง ๖๗ คนนี้ และก็โดยไม่มี ส.ส. หรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย มัน ไม่ได้ ตามหลักของร่างกฎหมายเรื่องอะไรนี้ ต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ได้มีส่วนด้วย จะไม่ให้เขาเกี่ยวข้องเห็นจะไม่ได้หรอก อันนี้มันไม่ผ่านแต่ว่า การพัฒนาประชาธิปไตยตามแนวของอาจารย์หมอประเวศ ยังทำได้หลาย ประการ เช่น เราเห็นว่าเรื่องไหนดีก็ทำเป็นเฉพาะเรื่องไป อย่างเช่น ฝ่าย ค้านเสนอมาคราวที่แล้ว การตั้งองค์กรตรวจสอบการทุจริตนี้ มันสิ่งที่ควร

พิมพ์ที่ กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
นางสาวรัชณี อังตระกูล ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา โทร. 2441260 - 2441261